

Jiisas Nge Ek Ka Mak Pułum

Wu Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Gos Ek Ni Tor Kindim

(Masyu 3:1-12, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

¹ Ek ka ei nge Gos kingam Jiisas Kraiss nge ek ka tonu om.

² Wu endi embe Aisaiya, Gos ek ni tor kindim wu, ek kos ei nge ok yi mił pułum. Eim Gos ek ka nipi eim kingam kin ngum,

“Na wu endi nim nge ek poł kindamb sipi nim. Ei nim andlam topu ba; yi mił ekii se wumb nim onjii ni piik mułngii.

³ Wu endi wumb mulenjing konu ełe wii dinga topu mołum. ‘Wu owundu eim omba enim. Enim noman tuk ełe er kun erik mułngii!’ ”

⁴ Jon wumb noł pendpi ngołum, wu eim ełe wumb mulenjing konu, eim Aisaiya kumb ok nirim mił tonu orum. Jon eim Gos ek ka endi nipi wumb ngum. Ngang kin, “Wumb noman ak tok pii gii nengin kin noł pendpi ngum. Ngang kin, Gos wumb oł kis ombu kil ngopu si kindimba.

⁵ Pe Jura mei owundu wumb kin, Jerusalem konu tuk mulnjung wumb kin pei punjung. Puk, Jon mułum konu ełe tuk punjung. Puk, Jon mułum konu oł kis ombu ni tor kindik ngunjung. Ngangin kin, wu Jon wumb noł pendpi ngum. Noł ei embe Joran.

⁶ Pe Jon eim kon endi kindim, konduk ei, kung kamil ngenj ełmin, kon ei kindim. Jon eim kan

endi tuk kend ɛle, tuk sipi telim ku. Eim guimbu kin, piimi muł kin, nopu endim.

⁷ Pe Jon ek nipi wumb ngum, “Wu num endi na ond konu ɛle ekii se omba wu ei, na dinga ei kapli si kindmba. Na wu ka mon, na mei ɛle wu mendpił. Na eim simb su kan ei kapli si kindmbii, ba eim wu num mołum,” pa nim.

⁸ “Na enim noł mendpił pendpi ngond; ba wu endi ekii se omba wu ei eim, Gos Gui Ka ɛle noł pendpi enim ngumba,” pa nim.

*Jon Jiisas Noł Pendpi Ngum
(Masyu 3:13, Luk 3:21-22)*

⁹ Kunum ei, Jiisas Galilii Nasres konu ɛle si kindpi om. Pe Jon Jiisas noł Joran ɛle noł pendpi ngum.

¹⁰ Kunum ɛle Jiisas eim noł si kindpi, opu kenim ni, tonu kupu muł wuł ał pum. Pang kin, Gos Gui Ka kei Kurmuł mił mani opu, Jiisas kin mułum.

¹¹ Pe Gos ek ka endi ei tonu muł ɛle tor opu yi nim, “Nim na kingam mendpił, na nim noman pałim. Na noman ka wii nim kin ngond,” pa yi nim.

*Seisen Eim Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim
(Masyu 4:11, Luk 4:1-13)*

¹² Sikir Gos Gui Ka Jiisas sipi mei wumb mulenjing konu ɛle sipi kindim.

¹³ Jiisas mułum kunum ei 40 pei mułum. Pe Seisen eim Jiisas ermba mił kenmbii ni erim. Erang kin, Jiisas eim kui, ka, kei, kung simbii nin, epi mulnjung konu ɛle mułum. Ba wumb mulenjing mon. Nga Gos enjel eim paki tunjung.

*Jiisas Eim Kongun Pułngun Mondpu Erim
(Masyu 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)*

¹⁴ Nga ekii se Jon kan ngii mułum, kunum ei Jiisas Galilii konu ełe opu, Gos ek ka nipi ngum.

¹⁵ Ngopu yi nim, “Gos kunum ełe tonu omba nirim pe tonu onum. Gos sinim tep erpi omba enim. Enim noman tuk ak tok Gos ek ka pii gii ningii,” pa nim.

*Jiisas Wu Kapıl Kaplı Wii Tum
(Masyu 4:18-22)*

¹⁶ Nga Jiisas noł gopu Galilii wer ełe andpi mułum. Jiisas Saimon kin, angim Endru teł kenim. Wu tał noł gop ełe omu kon polkuł mulnjunguł. Wu tał, omu kongun ełe ełmbıl wu.

¹⁷ Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Ełip na ond konu ekii se weł! Ełip na ek ka nip ngamb, ełip wu yi mił singił,” pa nipi ngum.

¹⁸ Pe sikir, wu tał omu kon si kindkił, onjnguł. Okuł, Jiisas pum konu ełe ekii se punjnguł. Pukuł, ekii se, eim ek piingił nge punjnguł.

¹⁹ Nga Jiisas aninga kopur pupu kenim ni, wu Sependii nge kingam Jeims kin, angim Jon kin, alting noł kanu ełe molkuł, omu kon er ka er mulnjunguł.

²⁰ Pe kunum mendpił, wu tał eim “Ełip weł!” nim. Neng kin, wu tał erinjngił, Sependii kin, kongun wu kin konu ełe mond si kindkił, Jiisas pum konu ełe, ekii se punjnguł.

*Wu Endi Gui Kis Mułum Ei, Jiisas Tor Si Kindim
(Luk 4:31-37)*

²¹ Nga enim Kapaniyam konu ełe punjung. Kunum ei kor kunum, Jiisas men ngii konu ełe

nirik pum. Pupu, Gos nge ek ka pułngun mondpu wumb nipi ngum.

²² Nga wumb ei Jiisas ek nim piik puku sinjing. Nimbił erang, Jiisas Gos nge ek ka kengip tołmun wumb mił, nipi ngunerim mon; ba eim wu num endi noman dinga pim mił, yi nipi ngum.

²³ Nga kunum ei, wu endi men ngii ełe tuk mułum wu ei gui kis tuk mułang kin, wii dinga tum.

²⁴ “Nim Nasares nge konu ełe wu Jiisas nim sin kin nimbił oł enjii en? Nim okun sin to kis enjii on min? Na nim piind, nim Gos nge wu kun ka kindang on,” pa nim.

²⁵ Ba Jiisas gui kis ei ek dinga nipi ngum, “Nim ek tingnerii! Nim wu ei si kindkin pui!” nim.

²⁶ Pe gui kis ei wu ek ei to kindpi, wii dinga tum. Topu kin, wu ei topu si kindpi tor pum.

²⁷ Pe wu amb pei puku sik endnjing. Andik, wumb en enim ek nik, piik piik enjing. “Ei epi nipe? Ei ek konj endi nim, wu ei noman dinga pałim. Nimbił erang, eim ek nipi, gui kis ngang, gui kis eim ek piinjing?” pa ninjing.

²⁸ Jiisas yi mił erang, eim ek mei Galilii konu ełe pei sikir pang, wumb piinjing.

*Jiisas Piisa Ambim Mam Er Ka Erim
(Masyu 8:14-15, Luk 4:38-39)*

²⁹ Pe men ngii si kindik anda puk, wumb Saimon kin Endru kin ngii konu ełe nirik punjung. Jeims kin Jon teł nirik punjnguł ku.

³⁰ Pe Saimon ambim mam peł ełe eim ening tang or pim. Wumb Jiisas kanik ninjing.

³¹ Nengin kin, Jiisas pupu kin amb mam nge angil amblang, engim. Angpi, ening tum ei, ening poru nim. Pe amb mam eim kuni nungii ni kalpi er kun er mułum.

*Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim
(Masyu 8:16-18, Luk 4:40-41)*

³² Pou neng ełe, eni mani ba erang, wumb pei ening pim wumb Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Wumb kombur gui kis pim, kopur ening pim wumb onjung ku.

³³ Konu owundu, wumb pei kulou tok, ok ngii ondu ełe mandi ok mulnjung.

³⁴ Nga Jiisas eim wumb ening kanim kanim pim er ka erim. Pe eim gui kis kopur pei si kindim ku. Gui kis ombu, Jiisas eim piyangin kin, ek yi nim, “Gui kis enim ek ninerngii!” pa yi nim.

*Jiisas Galilii Mei Konu Ełe Kongun Er Endim
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Nga kupiiring okrii, Jiisas eim tor pupu, konu wumb mulenjing konu ełe pum. Eim Gos kin prei er mułum.

³⁶ Nga Saimon kin angim noł Jiisas pum konu ełe ekii sik punjung.

³⁷ Puk, kan sik kin, yi ninjing, “Wumb pei nim kuruk mołmun,” pa yi ninjing.

³⁸ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Sinim mei konu eipi eipi endi pamin! Ya mandi na ek nipi, wumb ngumbii palim ku. Ełe nge, na okrii onj.”

³⁹ Pe Jiisas Galilii mei konu pei pupu endim. Jiisas men ngii konu nirik pupu, Gos ek ka wumb nipi ngum. Eim wumb gui kis pei top tor kindim.

*Jiisas Wu Endi Kinj Num Er Ka Erim
(Masyu 8:1-4, Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Nga kinj num wu endi opu, eim gopsing pii poł mołpu, Jiisas kanpi, ke nim, “Nim noman pim kin, kapłi na er ka enjii,” pa nim.

⁴¹ Jiisas wu ei kaimb sipi piim. Piipi kin, wu angil ambilpi kin, ek yi nipi ngum. “Na piind ei nim ka mulnjii!” pa nim.

⁴² Jiisas ek nipi, wu ei ngang kin, kinj num wu ei sikir ka mułum.

⁴³ Jiisas wu ei ek dinga ni ngopu, sikir kindang pum.

⁴⁴ Jiisas wu ei kin ek yi nipi ngum, “Nim wu endi kankin, oł ełe ninerii mon! Ok Moses ek nirim mił nim pukun, ‘Nim ngenj men ngii kułmał kałiim wu konu ełe andan tunjii. Kumo kindpi, kułmał kałpi nim si kin ngunjii. Kiłang kin, nim ngenj ka erim ni keningii!” pa nim. Nipi, Jiisas wu ei kindang pum.

⁴⁵ Ba wu ei pupu, wumb pei kanpi nipi, eim wumb mulnjung konu ełe, pei kanpi, ek pol topu ngum. Yi mił erang Jiisas eim konu endi kanpi nim, wumb pei mulnjung konu tuk ba pinerim mon. Eim andaring minj mułum konu orung wumb mulenjing wumb konu ełe orung orung wumb pei eim kin onjung.

2

*Jiisas Wu Endi Simb Angil Ele Embil Dinga
Pinerang Er Ka Erim
(Masyu 9:1-8, Luk 5:17-26)*

¹ Nga kunum kopur o pang, Jiisas Kapaniyam mei konu eġe nga orung om. Wumb Jiisas piinjing ni, eim ngii konu eġe muġum.

² Nga wumb pei kuġou tunjung. Pe ngii konu eġe piki topu, poru nim. Ngii ondpuġ eġe konu endi wii sinerim mon. Nga Jiisas eim ek ka nipi wumb ngum.

³ Wumb wu endi ening pim wu endi eim muġum konu tu wunjung. Wu ei miyem kuġang eim embiġ dinga pinerim. Wu kapġ kapġi ening pim wu ei, ko wuk tu wunjung.

⁴ Konu eġe wu amb pei piki tum. Pe wu ei tuk Jiisas muġum konu tuk tu wungii pinerim. Pe Jiisas muġum konu orung, ngii engimb tok altap ninjing. Pe wu miyem kuġum wu nge peġ eġe kindik mani kindnjing.

⁵ Pe Jiisas wumb pii gii pim ei kenim. Kanpi kin, ening pim wu ei kin yi nim, “Kingnan, na nim oġ kis kil ngop si kindind.”

⁶ Pe men mon poġmun wumb mulnjung. En enim noman eġe ek dinga ni piinjing.

⁷ “Nimbiġ oġ erang wu ei Gos ek buġ morung?” ninim. Nipi, “Eim Gos ek ambiltim,” a ninjing. “Wu endi oġ kis kil ngopu, si kindnermba mon! Ei Gos nge kongun minj paġim,” pa yi ninjing.

⁸ Noman kis piik wu kei en enim noman tuk eġe, Jiisas piipi, eim ek yi nipi ngum, “Nimbiġ oġ erang enim noman tuk eġe yi piinmin?”

⁹ Nipe ek endi nga embin pinaġim? Na yi nimbii, ‘Na nim oġ kis kil nop, si kindmbii’ ei min, ‘Nga nim peġ sikin, angkin pui!’ a nimbii? Ei enim oġ embin ei enim kin paġim min?

¹⁰ Ba na minj ek nemb eim ka moġang, enim na

pii pol tungii! Wu kingam ei noman dinga mei ele palim ei kapli, ol kis kil ngumba.” Pe ek nipi, wu ei simb angil kis mulum wu ei ngopu, yi nim.

¹¹ “Na nim ek nipi ngond, nim pel sikin angkin, ngii konu pui!”

¹² Wu ni wumb muljung konu sikir angpi, pel sipi, pum. Pe wumb pei puku sinjing. Sik kin, Gos embe ambil tonu kindik yi ninjing, “Ok sin jep ol ei nge endi kinenjpin,” pa yi ninjing.

*Jiisas Liiwai Wii Tum
(Masyu 9:9-13, Luk 5:27-32)*

¹³ Jiisas nga nol gop ele endim. Wumb tilap owundu endi eim mulum konu ele kulou tok onjung. Pe Jiisas eim Gos nge ek ka nipi wumb ngum.

¹⁴ Pe eim andpi pupu, Liiwai, Alpiyas nge kingam kenim ni, ku takis silim wu ngii konu ele mulum. Pe Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Nim na ond konu ele ekii se oi!” a nim. Neng kin, eim angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁵ Jiisas Liiwai ngii konu ele mulpu, kuni num. Nopu, wumb takis silmin wumb kin ol kis elmin wumb pei, Jiisas kin kuni nunjung. Jiisas nge ekii silmin wumb eim kin kuni nunjung ku. Nga yi mil wumb kanim kanim pei Jiisas pulum konu ele, ekii se pulmun ku.

¹⁶ Nga wumb lo ek piilmin wumb nge mon ek polmun wumb kenjing ni, Jiisas eim wumb ku takis silmin wumb kin wumb ol kis elmin wumb kin, Jiisas kuni ende nopu mulum. Pe wumb ombu ek nik, Jiisas nge ekii silmin wumb kin ninjing, “Nimil erang Jiisas wumb ku takis

sılmin wumb kin, wumb ol kis elmin wumb kin, kuni ende nonmun?”

¹⁷ Jiisas ek ei piipi pendpi kin, eim ek nipi wumb ngum, “Wumb ening palim wumb ond mong piilmin wumb molum konu ele pulmun. Wumb ening pinaim wumb, ond mong piilmin wumb molum konu ele punalmin. Na wumb kun ka molmun wumb kin onenj mon! Na mani opu, wumb ol kis elmin wumb kin onj; enim noman ak tok piingii,” pa yi nim.

*Kuni Si Kindik, Gos Ek Ka Nik Ngolmun
(Masyu 9:14-17, Luk 5:33-39)*

¹⁸ Kunum endi Jon nge ekii silmin wumb kin lo ek piik ekii silmin wumb kin kuni mowii mulnjung. Mulangin kin, wu kopur ok Jiisas kanik yi ninjing, “Nimbił ol erang Jon nge ekii silmin wumb kin lo ek piik ekii silmin wumb kin kuni mowii molmun? Ba nim nge ekii silmin wumb ei kuni mowii mulalmin.”

¹⁹ Pe Jiisas ek nipi kii sim, “Eim kan nołum wumb pei wu endi amb simba erim kunum ei, enim kuni ende nunerngii min? Pe wu ei en enim kin ende molk kin, kunum ele kuni si kindnerngii mon.

²⁰ Ekii se wu ei angil sengil poru nimba kunum, ei eim kan nołum wumb kin tep to mulermba. Nimbił erang wumb eim sik orung sipi enjing kunum ele, eim kan nołum wumb kuni ei kapli mowii mulngii.”

²¹ Jiisas ek ekin nga yi mił nim, “Wu endi alap konj tilarpi endi sipi, tukpu ele pandi tum kin, konduk ei eim yi mił erim kin konduk ei piltan

tumba. Alap konj ei opu kembis, ba kon ok nge piltan topu kis mondpu tukpu owundu ermba.

²² Wumb ond mong wain noł sik ming konj ele kindilmin. Nimbil erang noł wain ei dinga elim. Nga ming ok nge tuk kindilmin ei noł wain dinga tor opu ming gal tołum. Pe noł wain ming gal tang, noł wain mei ele pum.” Ek ei yi mił ninim Jiisas ek ok nge kin konj kin ende pinermba nipi ek ekin yi mił tum.

*“Kongun Kor Kunum Enerei!” Pa Ninjing.
(Masyu 12:1-8, Luk 6:1-5)*

²³ Kor kunum Jiisas aka pin andlam sim konu ele andpi pum. Pe Jiisas nge ekii silmin wumb eim kin tep tok punjung. Puk kin, kuni kopur aka pin puk andik sik nunjung.

²⁴ Pe lo ek piik ekii silmin wumb, Jiisas kanik ek dinga ninjing, “Piini! Kor kunum ele kongun mowii ninjing ba nim nge ekii silmin wumb oł ei nimbil erang enmin?”

²⁵ Nga Jiisas ek nipi ngum, “Enim Deipis Gos ek ka enim ger piinenjing min? Na ek ei nind, kunum ei eim kin eim wumb pei kuni sineririm kunum nind.

²⁶ Nimbil erang Deipis kuni tang, Gos ngii ele nirik pum. Pang kin, kulmal kalilim wu ei mołpu bres sipi eim ngum. Ngang kin, Deipis sipi nga eim wumb kin bres ei nunjung ku.”

²⁷ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Gos kor kunum ei wumb paki tumbii nipi kor kunum sim. Ba wumb kor kunum paki tunerngii mon,” yi nirim.

28 “Yi mił wu kingam epin konu si kindpi mani mei ele opu tonu om; wu ei mendpił kor kunum wu owundu mułmba ku.”

3

Kor Kunum Jiisas Wu Endi Angił Kis Mułum, Er Ka Erim

(Masyu 12:9-14, Luk 6:6-11)

¹ Jiisas men ngii konu ele nga nirik pum. Wu endi mułum wu ei, angił orung kis mołpu, miyem kułii erim.

² Wumb Jiisas mułum konu kanik mulnjung. Kor kunum Jiisas wu ei er ka ermiba min mon, ni kanik mulnjung. Molk kin, kunum ele en enim Jiisas kin kos ermin ni piinjing.

³ Jiisas ek nipi wu ei angił kis mułum wu ei kin ngum, “Nim ya wa!” pa nim.

⁴ Jiisas ek nipi wumb pei ngum, “Sinim kor kunum oł ka ermin ei kapłi min? Sinim kor kunum epi kis ermin ei kapłi min? Sinim wumb to kundmun min paki tamin ka mułngii min?” Ba wumb ek nik orung kindnenjing mon.

⁵ Jiisas wumb mulnjung konu orung orung kind kenim. Kanpi kin, eim popuł sim. Nimbil erang Jiisas wumb kanpi wumb noman tuk ele piim. Wumb noman tuk ele dinga peng, wumb pii gii ninenjing ei eim piim. Pe Jiisas ek nipi wu ei angił kis mułum wu ei ngum, “Nim angił tun kindii!” nim. Pe wu ei angił tun kindang kin, nga kapłi ka erim.

⁶ Lo ek piik ekii silmin wumb ok punjung. Puk kin, Eros wu owundu wumb mulnjung konu

kułou tunjung. Tok kin, en enim ek ni piik piik erik Jiisas tumun ni piinjing.

Wumb Pei Jiisas Ekii Sik Endnjing

⁷ Jiisas kin eim ekii silmin wumb konu ei si kindik, noł gop mułum konu ełe punjung. Pe wumb pei Jiisas pum konu ełe ekii se punjung. Wumb Galilii konu ełe kin, Juriya konu wumb kin pei punjung.

⁸ Pe Jerusalem konu ełe wumb kin Erumiya konu ełe wumb kin, noł Joran orung, Taiya konu kin Sairon konu ełe wumb, pei Jiisas erim oł, ei piik pendik Jiisas mułum konu onjung.

⁹ Pe Jiisas eim ekii silmin wumb kanpi yi nim, “Wumb pei mołmun ei, na ambil gii ningii, ni piind. Wumb ei na ambil gii ningii, en enim noł kanu endi tu wangin kin, na kaplı tonu pup mułmbii,” pa nim.

¹⁰ Pe wumb ening pim wumb ei, Jiisas ambil gii ninjing. Wumb Jiisas ngenj ełe embilmin nik enjing. Nimbil erang, ok Jiisas wumb ening tołmun wumb ei er ka elim ni piik onjung.

¹¹ Nga wumb gui kis Jiisas kanik kin, enim gopsing pii polk molk kin, ek dinga tangk yi ninjing, “Nim Gos nge kingam mołun!” pa ninjing.

¹² Pe Jiisas ek dinga nipi ngum, “Enim gui kis, na embe ełe ek ni tor kindnerngii mon!” pa nim.

Jiisas Ek Se Andilmin Wumb Engki Nga Tal Topu Kind Mundum

(Masyu 10:1-4, Luk 6:12-16)

¹³ Pe Jiisas komung endi ełe tonu pum. Pupu kin, eim kin mułngii wu ombu to tonu kindmbii ni piipi kin wii tang, onjung.

14 Nga eim wu engki nga tał wumb nipi tonu kind mundpu wumb, ei eim kin mułngii nipi tonu kind mundum. Eim ekii siłmin wumb kindang, “Na ek ka ningii,” nipi kindang nge punjung.

15 Jiisas noman dinga ngamb kin, “Gui kis wumb kin mołmun ei tor kindngii!” pa nim.

16 Wu engki nga tał topu mundum wumb ei yi mił: Saimon, embe eipi endi ngum embe ei Piisa nim.

17 Pe nga Sependii nge kingam Jeims angim Jon wu tał embe eipi endi sipi ngum, embe ei Bonesis. Embe puł yi mił nim, “Kupu muł ek tangilim,” embe ei sipi ngum.

18 Pe nga Endru kin Pilip, Basolomu, Masyu, Tomas, Alpiyas nge kingam Jeims, Tariyas, Saimon Siilas.

19 Nga wu Juras Eskeriyas konu ełe wu, ei eim Jiisas sipi opu orung wumb kin ngum.

Wumb Ek Nik, “Jiisas Nim Biyelsipul Kin Kongun Ende Erngił,” Pa Yi Ninjing.

(Masyu 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

20 Nga Jiisas ngii konu ełe pupu kin, nga wumb pei ok kułou tunjung ku. Yi erangin kin, Jiisas kin eim ekii siłmin wumb kuni nungii nge kunum endi sinerim.

21 Nga Jiisas nge tiłap ende wumb ek ei piinjing. Piik, ok kin “Jiisas simin,” nik onjung. Wumb ei ek yi ninjing, “Eim wulu punum,” ninjing.

22 Wu num kombur lo ek piik nik tep ełmin wumb ei Jerusalem konu ełe molk mani onjung. Ok yi ninjing, “Gui kis Biyelsipul Jiisas eim kin tuk mulnjung. Ei eim gui kis owundu nge noman

dinga ei gui kis pei wumb tuk mołmun ei, to tor kindim.”

²³ Jiisas eim wumb mandi, “Wei!” nim. Jiisas ek ekin kopur topu wumb ngopu yi nim, “Yi mił Seisen eim kaplı Seisen to mani kindmba min?”

²⁴ Yi mił, king endi mołpu eim wumb tiłap palsik tał erik, “Opu erei!” nimba. Kaplı, tiłap ei dinga simba min? Ei dinga sinermba mon!

²⁵ Pe ngii ende beltik en enim opu erngii. Erangin kin, ngii ełe dinga engnermba mon.

²⁶ Pe Seisen eim wumb kin opu orung eim kin kaplı Seisen eim dinga pupu mulermba mon. Eim poru nimba.

²⁷ “Pe Jiisas ek ekin ei yi mił nim, “Wu endeim eim pupu, wu king owundu ngii endi epi simba mił pinalim mon. Simba, pim kin yi ermba. Wu owundu ei kan ngo pendpi, epi ei kaplı simba. Yi mił erpi nim kin, wu num ei epi ngii nirik mułum, epi sipi ngii er kis mondpu simba,” pa yi nim.

²⁸ Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Gos wumb pei kaplı oł kis kil ngo si kindmba. Si kindpi, wumb kin ek buł morung niłmin wumb ombu pei kaplı kil ngopu si kindmba,” pa yi nim.

²⁹ “Ba wu endi Gos Gui Ka ek buł morung nipi, to mani kindmba wu ei, Gos eim oł kis ei kil ngopu si kindnermba mon mendpił. Pe yi ku sinim wumb endi ek yi ninermin ek ei, nga pepi tonu omba pałim wu ei, oł kis ei poru ninermba mon; kunum kunum pep mułmba,” pa nim.

³⁰ Nimbił erang wumb ek yi ninjing, “Jiisas gui kis nge dinga eim kin mołang pałim,” pa ninjing.

Jiisas Mam Kin Angim Noł
(*Masyu 12:46-50, Luk 8:19-21*)

³¹ Kunum ełe Jiisas mam kin angim noł ok, andaring enginjing. Angk kin ek ni kindik, “Jiisas anda omba,” pa ningii.

³² Wumb pei Jiisas mułum konu orung orung mulnjung wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim manim, ainim, angnim noł ok kin andaring molk kin, nim wii tonmun.”

³³ Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił oł enim? Wumb nii na angnan, manan noł mołmun, ei enim piinmin min?”

³⁴ Jiisas orung orung kind kenim ni, wumb eim mułum konu orung orung pei mulnjung. Jiisas ek yi nim, “Ya kind kinei! Wumb ya mandi mołmun, wumb ei na manan, angnan noł mołmun,” pa yi nim.

³⁵ “Wumb endi eim Gos nge noman ełe ekii sipi erim kin, wumb ei na manan, einan, engnan noł mił mułmba.”

4

Wu Kuni Emb Tetim
(*Masyu 13:1-9, Luk 8:4-8*)

¹ Nga Jiisas kongun nga erpi wumb kengip ek ngopu konu noł gop wer ełe nipi ngum. Nga Jiisas mułum konu wumb pei ok kułou tunjung. Tangin kin, Jiisas noł kanu endi ełe tuk pum. Jiisas pupu noł kanu ełe mołang kin, noł kanu ei pupu tuk noł gop ełe pim. Wumb pei noł gop mułum konu wer ełe mandi mulnjung.

² Pe Jiisas eim ek ekin pei to wumb ngopu ek yi nipi wumb ngum.

³ “Enim piyei! Wu endi kuni mong pei sipi aka pin kindim.

⁴ Kindim, kuni mong kopur ei ok andlam ele mani pum. Pang kin, kuni ei kei ok nunjung.

⁵ Pe nga kuni mong kopur ku mułum konu ele mani pum mei ele, aninga pim konu ele, kuni mong ei sikir tonu om.

⁶ Nga eni tonu wang kin, kuni mong ei kułii erpi kułum.

⁷ Nga kuni mong kopur ei ond guimbin mułum konu ele pum. Pupu kin, tonu omba konu sinerim. Sinerang kin, ond guimbin to mani kindang, mong tunerim.

⁸ Pe nga kuni mong kopur mei ka sim konu ele pum. Kuni mong ei tonu opu, kuni mong ka tum kuni mong ei, tonu opu, kuni mong 30 aninga kopur tum. Nga tum ei kuni mong kopur 60 pei mił tum. Nga tum, pii kelpi topu ond kirang engin tumba er mułum ei 100 pei tum.

⁹ Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyanglı!”

*Jiisas Ek Ekin Totum Mił
(Masyu 13:10-17, Luk 8:9-10)*

¹⁰ Ekii se Jiisas eim mendpił mułum. Pe Jiisas ekii silmin wu engki nga tał mulnjung wumb kin tep tok mołangin wumb ei, Jiisas kii sik ninjing, “Nim ek ekin ei er ton mił nenj?” a ninjing.

¹¹ Jiisas ek yi mił ni wumb ngum, “Gos koi er nim ek ei nge, Gos wumb top erpi mołum ei, enim kin andan top konu enim pei ngond. Ba wumb anda mołmun wumb ei, na nge ek ekin ei minj piik mołmun.

12 Yi mił,
 ‘Ger piinjing, ba epi ei pii poł tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pule ei pii poł tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pule ei pii poł tunenjing mon ku. Mon pim kin, wumb ek ei pii poł tok kin, noman ak tok enjing kin, Gos en enim oł kis ei kil ngopu si kindmba.’ ”

*Ek Ekin Kuni Mong Yi Mił Tum
 (Masyu 13:18-23, Luk 8:11-15)*

13 Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek ekin ei piinanmin min? Pe nga enim ek ekin eipi pei er piingii mił nenj?

14 Wu endi kuni mong telim wu ei, Gos nge ek ka ei telim. Tałpi, kuni mong ei Gos nge ek ka mił mołum.

15 Nga kuni mong kopur andłam ełe pim mił ei, wumb Gos ek ka yi mił piinjing. Piik kin, wumb ek ei piinjing kunum ełe mendpił, Seisen sikir opu, Gos ek ka ei to ak topu eipi kindim.

16 Nga kuni mong kopur pupu mei ku mułum konu pupu sikir tonu opu yi mił pimba,” pa nim. “Wumb yi mił enmin wumb ei, Gos ek ka sikir piik sik kin, ka ka piłmin.

17 Ba en enim dumbuł ei pinerang mulnjung kin, kunum aninga kopur mułangin kin, pe wumb kombur Gos ek ka to mani kindangin kin, oł embin tui tonu wang kin, wumb ei nge pii gii ei sikir to kis ermba.

18 Pe nga wumb kopur yi mił mułangin kin, kuni mong kombur ond guimbin mułum konu ełe mani punjung ei tonu omba erim; ba ond guimbin ei to mani kindim.

¹⁹ Ba wumb pei ya mani mei ele epi ei noman to piinjing. Piik kin, ku ni epi ei noman kulk, nga ya mani mei ele epi ei pei bun bun kulk yi enjing epi ei Gos nge ek ka ei to mani kindpi pandi tum. Wumb ei kuni mong ka wii mił endi tumerim mon.

²⁰ Ba wumb kombur Gos ek ka piik sik kin kuni mong mił mei ka wii ele mani pum. En enim noman tuk ele kindnjing ek ka ei kindik ei, ambil gii ninjing. Pe kuni mong ei tonu opu kuni mong 30 mił aninga kopur tum. Nga tum kuni mong ei kopur pei 60 mił tum. Nga tum kuni mong ei pii kelpi topu ond kirang engin tumba er mułum ei 100 pei pei tum.”

Ek Ekin Ele Dup Alam Kalk Peł Mandring Pend-
nalmin

(Luk 8:16-18)

²¹ Nga Jiisas ek ekin endi nipi ngum, “Wu endi dup alam kalpi, sipi mani peł ele min kuni ming endi mandring pendmba min? Mon; ba wu ei dup kalpi sipi tonu peł ele pindang, tiłang erang wumb nirik ngii konu ele mułangin kin, kalpi kan kun erngii,” pa nim.

²² Epi pei koi er mołum epi ei, ekii se pei peni ele tor omba. Nga wumb pei sik ok ei er mołmun epi ei, ekii se peni ele tiłang erang enim kenjngii.

²³ Pe wu endi kom pim kin, kapli wu ei eim kom se piyangli.

²⁴⁻²⁵ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek piik ek ei pii kun erngii,” pa nim. “En enim ek ei piik pendik wumb eipi nik ngangin kin, Gos enim noman ele ek ka ngumba. Wumb kopur epi aninga se mułngii ei, Gos nga ngumba. Ei pułe

yi mił pałim. Wumb kopur Gos ek aninga ambil gii nik mulnjung kin, Gos wumb ei noman ełe eim Gos ek pei ngumba. Pe wumb kombur ek aninga ei nik wumb eipi endi ngunarik mulnjung kin, Gos ek ei topu tor kindmba,” pa nim.

Kuni Ek Ekin Topu Nim

²⁶ Jiisas ek ekin endi nga nipi wumb ngum, “Gos eim wumb tep enim yi mił, wumb kopur enim kuni mong aka pin kindnjing. Kindangin kin, kuni mong tonu opu kuni mong tum.

²⁷ Kunum kunum emii peng, wu ei or pałikim. Tinga, wu ei eim wii andpi mołulum. En enim kuni mong talikmin ei, polpu tonu opu owundu ermba mił nenj? Wu ei eim ei pii pol tunałim mon.

²⁸ Nga mei eim erang kuni tonu opu, onguł tum. Topu, kuni mong topu onguł kumna tum. Topu, nga muł mondpu kin ekii se kuni mong tum.

²⁹ Ba ekii se kuni mong topu owundu erim. Erang, kuni simba kunum mandi erang kin, wumb sikir tui kapera sik kilip tołmun.”

*“Kuni Embe Endi Maser,” Pa Nilmin
(Masyu 13:31-32,34, Luk 13:18-19)*

³⁰ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Na kapli Gos sinim tep enim ei nip ngamb, enim kapli piingii min? Pe nipe ek ekin endi enim piingii, ek ei nemb piingii min mon?”

³¹ Gos eim wumb tep ka erang wumb pei tonu ołmun ei, yi mił kuni mong embe maser, nilmin. Kuni mong maser ei ya mei ełe kuni mong ei endi ende mił mon. Kuni mong ei kembis wii, wumb mani mei ełe taltmin.

³² Kuni mong ei talk poru nengin kin, pe kuni mong tonu opu, kuni kopur to mani kindilim. Kuni maser ond kirang owundu ngołum. Kaplı, kei ombu emin ełe ok ond kirang ełe ngii takik jii nilim konu ełe mołumun.”

Jiisas Ek Nim, Ek Ekin Minj Nim

³³ Jiisas ek ekin pei nipi wumb ngum, ek ei ek ekin minj nipi wumb ngum; wumb noman piingii mił nipi ngum.

³⁴ Jiisas ek ekin minj topu nipi wumb ngum. Ek endi kun nipi tuk kindnerim mon; ek ekin minj nipi ngum. Jiisas nge ekii siłmin wumb mendpił muljung kunum ełe, ek ei pułe nipi eim ek ekii siłmin wumb nipi ngum.

Jiisas Ek Nipi, “Pop Owundu Tum Ei Poru Nengli,” Nim.

(Masyu 8:23-27, Luk 8:22-25)

³⁵ Kunum ełe pou neng, Jiisas ek nipi eim ekii siłmin wumb kin nipi ngum, “Sinim noł gop ełe orundung pamin!” nim.

³⁶ Pe wumb pei muljung konu ełe si kindik pendik, Jiisas noł kanu mułum konu ełe, Jiisas ekii siłmin wumb tonu puk punjung. Nga noł kanu kombur ouni punjung ku.

³⁷ Nga konu pop owundu endi tum. Pe noł kanu ełe noł tuk pupu kin, noł piki tumba erim.

³⁸ Ba Jiisas noł kanu orung peng kiłandi erpi pim. Peng kin, eim ekii siłmin wumb Jiisas a nik wii tunjung, “Ek mon wu, sinim kułmun pałim ei, nim sin kin piin min mon?” pa ninjing.

³⁹ Pe Jiisas konj angpi, konu pop ek dinga wii nipi ngang, pop poru nim. Pe eim ek nipi noł

ngum, “Noł nim mani pui!” pa yi nim. Neng kin, noł mani pang, pop poru nim. Pe noł tunarpi wii sim.

⁴⁰ Nga Jiisas ek nipi eim ekii silmin wumb ngum, “Enim nimbil erang tungu enmin? Enim nimbil erang enim nga pii gii ninenjing?”

⁴¹ Pe en enim ek nik piik enjing, “Wu ei noman dinga ei erpi sim mił nenj? Yi mił noł kin pop kin eim ek piikił pendkił mani pupu poru ninim,” pa ninjing.

5

*Wu Endi Gui Kis Tuk Mołang, Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 8:28-34, Luk 8:26-29)*

¹ Jiisas ekii silmin wumb kin noł gop orundung punjung. Puk kin, mei Genesares konu ele wumb nge mei.

² Pe kanu ele tor wangin kin, wu endi gui kis pim endi, sikir opu Jiisas kenim. Kanpi, wu ei kom ku tukpu wumb sałilmin konu mołpu om.

³ Wu ei eim or guimeng ku tukpu ele pałilim. Wumb wu ei kin kan sen to pendngii ei, dinga kapli enermba mon.

⁴ Yi mił kunum kunum wumb kan sen simb angil ouni to pendilmin ei, topu kilip tołum. Eim wu dinga wii mołpu kin, wu kombur wu ei kapli kan tunerngii mon.

⁵ Kunum emii peng, tinga, kunum kunum eim tonu komung nin ku guimeng ele minj mołulum. Eim kunum kunum wii dinga topu, eim ngenj ku ele topu, yi minj elim.

⁶ Nga wu ei Jiisas konu turii opu kenim. Kanpi kin, eim sikir opu, eim mong gopsing pii pulum.

⁷ Eim wii dinga topu yi nim, “Jiisas, nim Gos kingam mendpił. Gos ei tonu mołpu wu dinga owii mołum ei, nim na kin nipe oł enjii?” pa nim. “Na ek keimi nip, Gos embe ęle nind ei, nim na kin ngenj kumbii nga ngunenjii!” pa nim.

⁸ Nimbił erang wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum? Ngang kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim gui kis, nim wu ei kin si kindkin pui!” pa nim.

⁹ Jiisas wu ei kii sim, “Nim embe nii?” a nim. “Na embe opu ond wumb; nimbił erang sin pei mołmun,” pa nim.

¹⁰ Wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum, “Nim gui kis pei mei ęle mołum to tor kindnenjii mon!” pa nim.

¹¹ Pe kung pei tonu komung ęle kuni nok mulnjung.

¹² Pe gui kis pei wii tok ek dinga nik Jiisas ngunjung, “Jiisas, nim ni kindan, sin pupun kung mołmun konu ęle tuk bin,” pa ninjing.

¹³ Pe Jiisas kapli neng kin, punjung. Gui kis pei ei wu ei kin si kindik punjung. Puk kin, kung mulnjung konu ęle tuk punjung. Pe kung dinga wii sikirik puk, konu kis endi sim konu punjung. Kung pei 2,000 yi mił mulnjung puk, noł gop mani puk kolk poru ninjing.

¹⁴ Pe wumb kung tep enjing wumb, oł ei kanik kin en enim tungu puk, konu owundu sim konu puk, wumb kanik, ek ninjing. Nengin kin, wumb ei puk oł ei kenjingii.

¹⁵ Nga wumb ei Jiisas mułum konu ęle ok, wu ei kenjing. Wu ei ok gui kis pei eim kin mulnjung; ba pe eim alap tałpi kin eim noman ka seng mułum. Nga wumb wu ei kanik kin tungu enjing.

16 Nga wumb kung tep enjing wumb epi ei kanik kin wumb eipi kin pol tok yi ninjing. “Ok, gui kis wu ei kin mułum; ba pe eim wumb kin mołpu pum. Nga gui kis ei pei kung kin tuk puk kin kolk poru ninjing.”

17 Pe nga wumb Jiisas kin ek dinga nik, “Nim mei ełe sikin, mei eipi endi punjii,” pa ninjing.

18 Pe Jiisas kapli noł kanu ełe tonu pum kunum ei, wu endi ok gui kis tuk mułum wu kii dinga sipi, “Na nim kin bii,” nim.

19 Ba Jiisas wu ei kin mon nirim. Nipi kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim nge ngii konu wumb tilap ende mołmun konu ełe pui! Nim pukun, Owundu oł erim ei, wumb kankin Owundu eim nim kin kaimb piipi ngum, ek ei wumb kin ninjii,” pa nim.

20 Pe wu ei pupu kin Diikapolis konu ełe pupu, Jiisas eim kin erim mił ei wumb konu orung orung wumb pei kanpi ek ni tor kindpi pum. Pang kin, wumb ek ei piik kin, wumb ei noman embin tok piinjing.

Men Tolmun Wu Owundu Endi Ambłam Kulang Kin, Jiisas, “Engnjii,” Neng, Angpi Pum.

(Masyu 9:18,19,23-26, Luk 8:40-42,49-56)

21 Pe nga Jiisas noł kanu ełe pupu, nga noł orung pum. Pupu kin, Jiisas noł gop wer ełe mułum kin, wumb pei eim mułum konu kulou tok onjung.

22 Pe wu owundu endi men ngii kongun tep ełim wu endi, ei eim embe Jairas. Wu ei Jiisas mułum konu opu kin, Jiisas simb ełe mong gopsing pii polpu ngum.

²³ Pe eim kii dinga sipi yi nim, “Na ambilnan pe mandi kulmba enim. Nim okun, eim ngenj ambilan, eim nga konj kindpi mulmba,” pa nim.

²⁴ Pe Jiisas wu ei kin pum. Pupu kin, wumb pei Jiisas pum konu ele ekii sik punjung ku. Yi mił peng kin, wumb Jiisas mułum konu piki topu pim.

²⁵ Nga amb endi konu ele mołulum amb ei, eim miyem gu niłim. Niłim, amb ei eim miyem opu pupu mułang mułang kung ngii angil orung orung nga tał o pang mułum.

²⁶ Nga amb ei ngenj kumbii pei ko wupu kin, ond mong ngołmun wumb pei amb ei kenjing. Kanik kin, eim ku pei ngang sik, ba eim ening poru ninerim mon. Nga eim ening kis nga piram pałim.

²⁷ Nga amb ei Jiisas oł kanim kanim erim mił piipi kin, Jiisas mułum konu ele om. Wang kin, eim wumb pei Jiisas mułum konu ele kulou tunjung konu ele opu Jiisas nge konduk buł morung ele embilim.

²⁸ Nimbił erang, amb ei eim yi ni piim, “Na Jiisas konduk ele embilamb kin, na ening poru nimba,” ni piim.

²⁹ Yi mił erang kin, eim miyem kołpu sikir poru nim. Nipi, eim ngenj tuk piim ni eim miyem ening poru nim kin, ka moł, ni piim.

³⁰ Pe nga Jiisas yi piim ni, eim noman dinga kopur tor pum. Pupu kin, Jiisas eim kan orung kindpi wumb pei kanpi ek yi nim, “Wumb nii endi na konduk embilim?”

³¹ Jiisas ekii silmin wumb ek nik Jiisas eim ngunjung, “Nim kan! Wumb pei piki tonum. Nim nimbił erang wumb endi na konduk embilim

nin?”

³² Jiisas kanpi orung kind, wumb kanpi kin wumb nii endi enim ni piim.

³³ Ba amb ei eim piim ni, epi ei Jiisas kin enim ni piipi kin, tungu erim. Amb ei opu Jiisas mułum konu ełe ming gopsing pii pułum. Połpu kin, eim ek keimi pei nipi Jiisas ngum.

³⁴ Nga Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ambiłan, nim pii gii je, nim er ka enim. Nim pukun, noman ka seng kin, mułjii. Nim ening ei poru neng, ka mołun,” pa yi nim.

³⁵ Pe Jiisas ek ei nipi mułang kin, wu owundu endi men ngii tep ełim wu, ei eim wumb kombur onjung. Ok kin, ek yi ninjing, “Nim ambił ei koltum. Nimbił erang nim ek mon wu noman embin nga ngon?” pa ninjing.

³⁶ Jiisas ek ei kom se piinarpı kin, ba Jiisas ek nipi men ngii tep ełim wu ei ngum, “Nim ek ei piikin, tungu enenjii mon; ba nim pii gii nikin mulnjii?” pa nim.

³⁷ Nga Jiisas eim wumb eim ba konu punerngii. Wu Piisa kin Jon, Jeims angim kin wu kei minj tep tok pungii.

³⁸ Nga wu kei puk, men ngii tep ełim wu ngii konu ełe punjung. Puk kin, Jiisas kenim ni, wumb ke dinga owundu ninjing.

³⁹ Pe Jiisas ngii nirikring pupu, eim ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang enim ke dinga wii nik mołmun? Ambıł ei mendpił kulerim mon ba eim or mił palim,” pa nim.

⁴⁰ Nga wumb ei eim kin tokuł enjing. Pe Jiisas wumb pei topu tor kindim. Kindpi kin, arim mam

kin, Jiisas ekii silmin wu tekliki kin, nirik puk, ambil ei pim konu ele punjung.

⁴¹ Pe Jiisas ambil angil ele ambilpi yi nim, “Tali-isa kum!” Ek ei puŕe yi ninim, “Ambil kembis, na ek nip ngond, nim ang!”

⁴² Neng kin, sikir ambil kembis ei angpi tonu om. Eim kung ngii engli nga taŕ mendpiŕ. Wumb oŕ ei kanik kin, puku sinjing.

⁴³ Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Enim wumb oŕ end ei kanik kin ek ninerngii mon! Enim kuni endi sik, ambil kembis ei ngei!” yi nipi wumb ngum.

6

Nasares Konu Ele Wumb Jiisas Buŕ Ngunjung (Masyu 13:53-58, Luk 4:16-30)

¹ Jiisas konu ei si kindpi, eim nge mei konu ele pum. Jiisas ekii silmin wumb, Jiisas pum konu ele ekii sik punjung.

² Nga kor kunum endi Jiisas pupu, men ngii ele Gos ek nipi, wumb ngum. Ngopu, wumb pei Jiisas eim ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, wumb ek yi ninjing, “Wu ei ek ei jili sim?” a ninjing. “Eim noman dinga ka ei jili miŕ sim? Pe eim jep oŕ ei erpi, owundu miŕ enim!” pa ninjing.

³ “Pe wu ei ngii takpi elim wu min? Nga eim Maria kangil, angim Jeims kin, Joses, Juras, Saimon, aim kin ya sinim kin moŕmun min?” Yi nik kin, noman kis piinjing.

⁴ Pe Jiisas ek nipi, wumb ngum, “Ek keimi, ni tor kindilim wu nge embe konu pei punum. Ba

eim konu mendpił, eim miyem ende wumb nge ngii konu ei embe pinalim mon!” pa nim.

⁵ Nga eim jep oł endi eim konu ełe ermba kaplı enanim mon; ba eim wumb kombur ening tumb wumb ei ambilpi, er ka erim.

⁶ Nga eim noman embin sipi yi piim. Nimbil erang wu amb eim kin pii gii ninanmin. Yi mił erang kin, pe eim pupu, mei konu orung orung andpi, eim Gos ek nipi, wu amb pei ngum.

*Jiisas Nge Ekii Silmin Wumb Engki Nga Tał Kongun Mok Topu Kindang Punjung
(Masyu 10:5-15, Luk 9:1-6)*

⁷ Pe Jiisas eim wu engki nga tał eim kin wii topu, “Wei!” nim. Eim wu tał tał ni kindang, punjung. Jiisas eim noman dinga ekii silmin wumb ngum. Ngang kin, wumb gui kis tuk seng kin, tor kindngii nipi, wumb ei noman dinga ngum.

⁸ Eim ek nipi ekii silmin wumb ngum, “Andlam pungii dolu epił endi singii. Epi eipi endi sinerngii! Enim andlam turii kepil embilerngii! Enim kuni bres endi sinerngii! Nga kon endi sinerngii; nga ku endi sinerngii mon ku.

⁹ Ba enim simb kum kindngii! Kindik kin, nga enim konduk torung tał kindnerngii mon!”

¹⁰ Pe Jiisas ek nipi wumb ei ngum, “Enim puk konu endi tor puk kin, ngii endi nirik pungii. Puk kin, ngii ełe minj pek wumb ek nik ngok, andik molk ekii se pungii.

¹¹ Pe enim konu endi pangin kin, wumb enim ek piinarik kin, nga enim sik nirik sinenjing kin kaplı, en enim wumb ei si kindik pendik; konu

eipi endi pungii. Puk kin, enim simb eġe kulman muġmba ei si kindik pungii. Yi miġ erangin kin, wumb en enim eġmin oġ kis ei kom se piingii,” pa yi nim.

¹² Yi miġ erang, pe Jiisas nge ekii siġmin wumb punjung. Puk kin, Gos ek ka ni tor kindnjing, “Enim wumb noman tuk eġe ak tungii,” pa ninjing.

¹³ Pe puk kin, gui kis muġum wumb ei gui kis tor si kindik, nga wumb kombur ening pim wumb ei, kopung kindik er ka erik punjung.

*Jon Wumb Noġ Pendpi Ngoġum Wu Eim Kuġum
(Masyu 14:1-12, Luk 9:7-9)*

¹⁴ Pe King Eros eim ek ombu eim piim. Nimbil erang Jiisas nge embe konu pei andpi, kapġi erim. Wumb kopur yi ninjing, “Jon wumb noġ pendilim wu kuġum ni, nga angpi orung onum. Yi miġ erang kin, pe Jiisas eim oġ dinga yi miġ enim,” pa ninjing.

¹⁵ Ba wumb kombur eipi yi ninjing, “Elainja ok ek keimi ni tor kindilim wu ei pe onum,” pa ninjing. Pe wumb kombur eipi yi ninjing, “Ei ek keimi ni tor kindilim wu ei miġ, ek keimi ni tor kindilmin miġ wumb ok mulnjung,” pa ninjing.

¹⁶ Ba King Eros eim pii poġ tunarpi, yi ni piim, “Wu ei Jon wumb noġ pendilim wu, ok na eim peng koġmung enj ni, nga tonu onum,” Eros yi ni piim.

¹⁷ Yi miġ kumb ok, Eros wumb kombur kindang puk, Jon ambil gii nik, kan sen tok kan ngii eġe kindnjing. Nimbil erang, Eros amb Erosiyas eim angim Pilip nge ambim ei sim.

18 Yi mił kin, Jon ek nipi Eros ngum, “Nim wu angnim ambim sin, ei kapli enanim,” pa yi nipi ngum.

19 Nga amb Erosiyas eim, “Jon to kundmbii,” nipi piim, ba ei kapli enerim. Nimbił erang, Eros eim Jon kin mund mong tang kin, sipi kan ngii kindim.

20 Yi mił Eros eim yi ni piim, “Jon eim wu ka wii nin oł kun ka elim wu mołpu kin, eim sipi kan ngii ełe tuk kindim. Eim Jon ek piipi mułum, ei eim noman embin tum; ba eim Jon ek nim ei piipi ka piim.

21 Ba ekii se Erosiyas, Jon to kundmba nge andłam yi mił kan sim. Eros ei kuni owundu endi erim. Eim mam mengim kunum ei eim kuni erpi, wumb wu num eim kin, tep ełmin paki tunjung wumb kin, opu enjing wu num kin, Galilii wu num kopur eim kin mulnjung wumb ei kin kuni owundu endi erim.

22 Yi mił Erosiyas ambilam opu, non erang kin, pe Eros kin wumb eim kin kuni nunjung wumb eim kin noman ngunjung. Pe King Eros ek nipi ambil ei ngum, “Nim epi nipe sinjii? Ei nim na kin ek nen kin, piip na nim ngumbii,” pa nim.

23 Pe Eros ek keimi mendpił nim, “Nim epi endi simbii nin kin, kapli na nim ngumbii. Na epi konu orung orung pei salim ei, aninga orung na ngunjii nin kin, na kapli nim ngumbii,” pa yi nim.

24 Pe ambil ei eim anda pupu eim mam kii sim, “Na kii sip, epi nipe endi simbii?” a nim. Eim mam ek nipi ngum, “Nim pukun yi ninjii, ‘Na Jon wumb noł pendpi ngołum wu ni peng simbii,’ ” pa ninjii.

25 Pe ambil sikir pupu Eros wu num mułum konu om. Pe ek dinga nipi Eros ni ngum, “Pe minj na piind, nim wu Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei nge, peng sikin ming endi ełe tuk kindkin na ngunjii!” pa nim.

26 Ambil ei yi neng kin, wu num Eros noman embin tum. Ba eim yi piim ni, “Ok na ek dinga wii nipi tonu kindinj.” Pe eim noman yi piim, “Wumb eim kin kuni nok muljung wumb, eim ambil ei ek nim ei, to kindmba pinerim mon,” ni piim.

27 Pe sikir wu num Eros opu elim wu endi kindang pupu, Jon topu, peng simba nge pum. Opu elim wu ei pupu, Jon kan ngii mułum topu, peng kołmung tum.

28 Nga wu ei Jon nge peng sipi, ming endi kind sipipi kin, ambil ei ngum. Ngopu, ambil ei sipi kin mam ngum.

29 Pe kunum ełe, Jon nge ekii silmin wumb ek ei piik, Jon ngenj ei sik kin, tukpu tunjung.

Jiisas Wumb 5000 Pei Mendpił Muljung Ei Kuni Ngum

(Masyu 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)

30 Jiisas nge ek se andilmin wumb orung ok, Jiisas kin kulou tunjung. Ok kin, ek poł tok, en enim enjing mił nik Jiisas ngunjung. Ngok kin, ek wumb kanik ninjing mił ok, Jiisas kanik ninjing ku.

31 Yi mił, wumb pei ok kin punjung kin, Jiisas kin ek se andilmin wumb kin kuni nungii kunum endi sinerim. Pe Jiisas ek nipi eim ek se andilmin wumb ngum, “Sikir, sinim wumb mulenjing konu

endi pamin! Wei! Sinim pupun kor aninga mulmun,” pa nim.

³² Pe nga noł kanu endi sik puk, wumb mulenjing konu ełe en enim minj puk mulnjung.

³³ Pe wumb pei kenjing ni Jiisas ek se andilmin wumb kin, noł kanu ełe punjung. Puk kin, wumb konu owundu nge wumb orung orung onjung. Wumb kanik, noł orundung sikir puk, orung tor puk mulangin kin, Jiisas ek se andilmin wumb kin noł kanu ełe tor onjung.

³⁴ Pe Jiisas orung tor pupu kenim ni, wumb pei onjung wumb ei Jiisas kaimb piim. Wumb ei kung siipsiip mił, wumb tep elim wumb endi mulerim. Nga Jiisas eim kengpi ek pei pulngun mondpu, nipi wumb ngum.

³⁵ Nga eni mani ba erang kin, Jiisas nge ek se andilmin wumb ok, Jiisas kanik, ek yi ninjing, “Konu orung wumb mulenjing konu mołpun kin, eni mani ba enim.

³⁶ Nim wumb kindan pangin kin, puk konu eipi eipi puk, en enim kuni top tungii,” pa ninjing.

³⁷ Ba Jiisas ek nipi eim nge ek se andilmin wumb ngum, “En enim kuni wumb ei ngangin, nungii.” Pe en enim yi ninjing, “Sinim ku pei 200 mił sipin, bres top ermin, ei kapli ermba min?” pa ninjing.

³⁸ Nga Jiisas ek nipi ek se andilmin wumb ngum, “Enim bres nimberii sałim? Enim puk kinei!” Kanik poru nik, ek yi ninjing, “Sin bres angil orung kin, omu tał sałim,” pa ninjing.

³⁹ Jiisas ek dinga nipi ngum, “Wumb pei mani mułei!” pa yi nim. “Tilap mok tok mułei!” Jiisas yi neng mulnjung.

40 Pe wumb mulnjung wumb tilap kopur 100 mulnjung; nga wumb tilap kopur 50 mulnjung.

41 Pe Jiisas bres angil orung kin omu tał sim. Pe Jiisas kanpi, tonu epin kanpi prei erpi, Gos ngum. Pe Jiisas bres engin topu, eim nge ek se andilmin wumb ngum. Ngang kin, eim ek se andilmin wumb sik, mok tok, wumb mulnjung wumb ei ngunjung. Pe Jiisas omu tał, yi ku engin topu, wumb ngum ku.

42 Wumb pei kuni ei nangin kin kapli erim.

43 Pe Jiisas nge ek se andilmin wumb bres kin omu orung kin pei sim. Orung sim kuni ei sik gerenj kon engki nga tał tok piki tunjung.

44 Nga wumb kuni bres ei nunjung wu ei, 5000 pei pei tuk mulnjung.

*Jiisas Eim Noł Peł Ełe Pum
(Masyu 14:22-23, Jon 6:15-21)*

45 Jiisas eim ekii silmin wumb kin, ek nipi tu wum. Tu wupu kin, “Noł kanu ełe tonu pei!” nim. Noł kanu sik, kumb se puk noł orung pungi,” pa nim. Konu endi Beseira, wumb ok kindang punjung.

46 Jiisas wumb pei neng, punjung. Puk kin, eim komung endi ełe tonu pupu, prei ermbii ni piipi, pum.

47 Nga pou neng, noł kanu tuk noł ełe pupu pim. Pe Jiisas ei mendpil minj noł orundung mei ełe mułum.

48 Pe Jiisas kenim ni konu pop topu, noł kanu andlam punerim. Pe mandi tengmba erang kin, Jiisas ei eim noł peł ełe tonu angpi om. Opu, eim nge ekii silmin wumb ei si kindip op bii ni erim.

⁴⁹ Ba Jiisas ekii silmin wumb eim kenjing ni, Jiisas eim tonu noł peł ełe om. Eim ekii silmin wumb yi piinjing, “Ei gui endi mołum,” ni piinjing. Pe enim dinga wii tunjung.

⁵⁰ Yi mił, eim nge ek ekii silmin wumb pei kanik, tungu enjing. Ba sikir Jiisas ek nipi eim ek ekii silmin wumb ngum, “Enim noman tuk ełe dinga kindei! Na mendpił ond. Enim tungu energii mon!” pa nim.

⁵¹ Pe Jiisas opu, noł kanu ełe tuk tonu pum. Pupu, eim ek ekii silmin wumb ei kin mułang kin, konu pop ni tunerim. Nga eim ek ekii silmin wumb mund mong tok kin, kom sek piinjing. Nimbił erang Jiisas ekii silmin wumb eim nge noman dinga ei piinenjing.

⁵² Nga Jiisas bres sipi, wumb pei nga nunjung ei, en enim pii poł tunenjing mon! Ba en enim noman tuk ełe dinga puk kin, pii gii mendpił ninenjing mon.

*Jiisas Wumb Pei Ening Pim Wumb Genesares
Konu Ełe Er Ka Erim
(Masyu 14:34-36)*

⁵³ Wumb noł gop tumb tok orung Geneseres konu ełe onjung. Ok kin, noł kanu ei noł wer ełe kan tunjung.

⁵⁴ Wumb noł kanu si kindik kin, tor punjung. Puk kin, sikir wumb Jiisas kanik kin, ei Jiisas ni piinjing.

⁵⁵ Pe wumb sikir puk konu orung orung mandi sim konu ełe punjung. Puk kin, Jiisas mułum konu ełe ening pim wumb Jiisas mułum konu ełe tu wunjung.

⁵⁶ Nga konu pei nin, konu owundu nin, konu eipi eipi nin, pei Jiisas andpi kin kapli wumb ening pim wumb kuḷou tok mulnjung. Molk kin, wumb ek dinga nik, wumb ening pim wumb Jiisas nge konduk ambilangin kin eim er ka ermbe. Wumb pei Jiisas nge konduk embilnjing wumb, ei pei ka molk poru ninjing.

7

Kupenjing Noḷ Nge Kengip Ek (Masyu 15:1-9)

¹ Pe lo ek piik ekii siḷmin wumb kopur, kin men lo ek piik poḷmun wumb Jerusalem si kindik, Jiisas kin kuḷou tunjung.

² Wumb ei kenjing ni Jiisas nge ek ekii siḷmin wumb kombur kuni nangin kin, angil ok noḷ kindnarik, angil ka sinerim kuni noḷmum. En enim nimbiḷ erang sinim men tok oḷ enmin oḷ ei enanmin? Ei en enim noman tuk ka sinaḷim ni piinjing.

³ Yi miḷ lo ek piik ekii siḷmin wumb kin Jura wumb pei kin, en enim ok wumb eḷmin miḷ men tok oḷ ei yi enjing. Angil noḷ kindnaḷmin kin kapli kuni nunaḷmin.

⁴ Nga kuni top ngii eḷe puḷmun ei, orung ok angil noḷ kindnaḷmin, ei kuni nunaḷmin. Pe en enim men tok oḷ kanim kanim nga eḷmin. Ok wumb oḷ ei nik ekii siḷmin ku. Enim ming kin, kuni ming kin noḷ ming eḷe nin peḷ eḷe ei noḷ kind kindiḷmin ku.

⁵ Pe men lo ek piik ekii siḷmin wumb kin, men lo ek piik poḷmun wumb ok, Jiisas kii sinjing. “Nimbiḷ erang nim nge ekii siḷmin wumb men tok

oꞓ eꞓmin wumb oꞓ ei miꞓ enanmin? En enim angil penj muꞓang kin kuni nonmun.”

⁶ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ek keimi ni tor kindilim wu Aisaiya ek keimi nipi enim kin ngum. Enim oꞓ endi piilmin ba oꞓ eipi eꞓmin wumb kin Gos ek yi miꞓ Aisaiya mon enim kin puꞓum:

‘Wumb ei na embe ninim ei gupu eꞓe embe ambil tonu kindilmin. Ba en enim noman tuk eꞓe kin na kin konu turii miꞓ moꞓmun.

⁷ Wumb ei men tok, na Gos kin eꞓmin ba ei wii miꞓ eꞓmin. Nga en enim nge men toꞓmun kengip ek ei, wumb nge men tok kengip ek Gos nge ek keimi mon.’

⁸ “Wumb en enim Gos kengip ek dinga ei si kindik kin, en enim wu eꞓmin oꞓ minj ambil gii ninmin,” pa nim.

⁹ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “En enim Gos nge kengip lo ek ei ambil gii ninarik si kindilmin; ba en enim noman eꞓe nge ekii silmin,” pa nim.

¹⁰ “Yi miꞓ, wu Moses lo ek yi ninim,

‘Nim arnim manim ek ningil ei piikin, nga ekii sinjii. Nga wu endi eim arim mam kin ek kis nimba, wu ei kuꞓmba,’ pa nirim.

¹¹ Ba enim yi nilmin, ‘Wu endi eim ku ngumba wu, ei eim arim mam paki tumba; ba wu eim ek dinga nipi ngum ku ei, na Gos ngumbii, nip sinj,’ pa nilim.

¹² Nga eim nge arim mam teꞓ kin kapli nga paki tumbii ni kapli enermba mon.

¹³ Yi miꞓ enim ok wumb eꞓmin oꞓ, ei enim enmin. Pe enim Gos ek ei ek wii miꞓ si kindinmin ba, en enim oꞓ kanim kanim pei yi miꞓ enmin. Nga en

enim nge kengip ek ei wumb eipi kin ngolmun ku.”

*Epi Ei Erpi Wumb Er Penj Mondum
(Masyu 15:10-20)*

¹⁴ Nga Jiisas eim wumb wii topu kin, eim wumb ei kin ek nipi ngum, “Enim na ek ei kom sek piik erik mulngii!

¹⁵ Epi wu ngenj torung mołum epi ei, nga wu noman tuk pupu wu, ei to peni ermbe ei kaplı enanim mon. Ba wu noman tuk ełe kis mołum epi ei, tor opu wu ei minj kaplı er penj mundmbe.

¹⁶ Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyanglı.”

¹⁷ Jiisas wumb ei si kindpi kin, ngii konu ełe pum. Pe ekii silmin wumb Jiisas ek ekin ei pułe piimin ninjing.

¹⁸ Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim ek ei nimbił erang pii poł tunanmin? Enim yi ku piinenjing min? Na ek ei enim piyei! Epi ngenj torung ełe salim, epi ei nga wu ngenj ełe tuk pupu nim kin, wu ei noman tuk ełe penj mulermbe mon!

¹⁹ Nimbił erang epi ei wu noman tuk ełe tuk punermbe mon! Ba kuni ei kirim ełe tuk pupu, nga ekii se tor onum.” (Kunum ełe, Jiisas kuni pei ka pei konj mołum.) “Kuni ombu wumb nungii ei, wumb noman tuk ełe er penj mundnermbe mon!”

²⁰ Pe eim ek yi nim, “Epi endi wu noman tuk ełe mołpu tor onum, ei minj erpi wumb noman tuk ełe er penj mondnum.

²¹ Yi mił, epi wumb noman tuk ełe mołum, epi ei tor opu, yi mił enim.

22 Noman kis piik ni; oł kis erik; wu amb eipi oł kis erik; wumb eipi nge epi waning sik, wumb to konduk; wu amb eipi nge ngunduk; wumb nge epi kan bun bun kulk; oł kis kanim kanim erik; ek kend tok erik; wu amb oł kis ni piik noman ełe yi erik; wumb kin noman kis piik ngok erik; wumb kin ek kis ni ngok en enim nge embe ambil tonu kindik kin, nilkeng sik erik; en enim noman kun pinerang kin, Gos kin piinenjing mon.

23 Epi ombu wumb noman tuk ełe pepi kin, nga tor wang kin, epi ei wumb pei oł penj tui ei enim.”

*Piniisiya Amb Jiisas Kin Pii Gii Nim
(Masyu 15:21-28)*

24 Jiisas konu ełe si kindpi, pupu Taiya konu owundu ełe orung pum. Pupu kin, ngii endi nirik pum. Ei eim wumb kin koi ermbii ni piim; ba eim kapli enerim mon.

25 Ba amb endi ek yi piipi, Jiisas mołum ni piipi, amb ei eim ambilam gui kis tuk mołum amb ni sikir opu, Jiisas mołum konu ełe ming gopsing pii pułum.

26 Pe amb ei wumb tilap eipi kin eim Piniisiya konu ełe wumb kin Siriya konu ełe mołum. Mołum kin, amb ei Jiisas kin dinga kii sim, “Na ambilan gui kis mołum ei, nim kil ngo tor kindii!” pa yi nim.

27 Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Kumb se, sinim kangil kuni ok ngumun. Nim kangil nge kuni ei sikin owu kin ołup to ngonmun, ei mił enenjii mon.”

28 Ba amb ei ek nipi orung kindim, “Wu Owundu, nim ek ei keimi nin; ba owu peł mandi

minj molpu kin, kangil kuni orung mani pulum ei, owu nolum.”

²⁹ Pe Jiisas ek ni orung kindim, “Yi mił nim ek yi mił nin, ei kapli, nim nga si kind orung ngii konu punjii! Gui kis ei nim ambilanim si kindpi pum,” pa yi nim.

³⁰ Amb ni eim ngii konu ele orung pum. Pupu kenim ni, ambilam ei eim pel ele pim. Peng kin, gui kis ei ambil ei si kindpi pum poru nim.

Wu Endi Kom Ngum Wu Endi Jiisas Er Ka Erim

³¹ Pa Jiisas nga Taiya konu owundu ele si kindpi, pupu, konu Sairon konu owundu ele orung pum. Am pupu Diikapolis konu ele pum. Pupu, nol gop Galilii mulum konu ele mani pum.

³² Pe wumb wu endi Jiisas mulum konu ele tu wunjung. Tu wuk kin, wu ei ek tingnarpki kin, kom ngopu, wu ei sik tu wunjung. Wumb Jiisas kin kii dinga sik yi ninjing. “Nim wu ei ambilan kin, kapli eim ek tengmba,” pa ninjing.

³³ Jiisas wu ei kin, el elip mendpil wumb mond si kindkil, el elip mulnjungul. Jiisas eim angil mong sipi, wu ei nge kom ele embilim. Nga eim angil mong ele jipambil topu, wu gupu anmbil ele kindim.

³⁴ Jiisas kan tonu epin kind kanpi, eim gek dinga nim. Pe ei eim noman tuk ele embin to piim. Piipi kin, ek yi nim, “Epipasa,” ek pul yi mił palim. “Nim kom nin gupu nin ei pirek nengli!” nim.

³⁵ Pe wu ei kom pirek neng piim. Nga eim anmbil ak tang kin ek tengim. Tangpi kin, wu ni ek ka nipi mulum.

³⁶ Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “O! ei yi enim pa ni wumb ni tor kindik, ba eim ek dinga nga ninim, ninerngii mon! Enim ek nik wumb ngonerei mon!” nim. Ba wumb ei ek dinga nga nik tor kindnjing.

³⁷ Nga wumb mund mong tum, ek ei yi ninjing, “Epi kanim kanim eim erpi epi ka wii erim. Neng kin, wumb kom ngum wumb ei ek piinjing. Nga wumb anmbil ak topu pim wumb, ei ek tengnjing,” pa ninjing.

8

Jiisas Wumb 4,000 Wumb Pei Kuni Ngum (Masyu 15:32-39)

¹ Kunum ele mandi erang kin, wumb pei Jiisas kin kulou nga tunjung. Tok kin, wumb ei kuni sinerim, wii mulnjung. Jiisas eim ekii silmin wumb, “Wei!” a nim. Neng, wangin kin, Jiisas enim kin ek nipi ngum.

² “Na wumb ei kin kaimb sind. Nimbil erang wumb ei kunum tekliki na kin mulnjung. Molk kin, akip wumb ei kuni sinaim.

³ Pe wumb ei kuni tum kin, na kindamb pungii; ba puk andlam ele ningil sendang kin, bok tungii mil palim. Wumb kopur konu turii ele onjung ku.”

⁴ Pe Jiisas ekii silmin wumb eim kin ek nik orung, kindnjing. “Wumb molaamin konu ele sinim kuni ei jili sipin wumb ei kuni ngumun?” a ninjing.

⁵ Jiisas eim ekii silmin wumb ei kin kii sim, “Enim bres nimberii salim?” Nga ekii silmin

wumb yi ninjing, “Bres angil orung nga tał salim,” pa ninjing.

⁶ Pe Jiisas ek dinga nipi, wumb pei ngum, “Enim mani mei ełe mułei!” nim. Neng, mołangin kin, Jiisas bres angil orung nga tał ei sipi, Gos kin prei erpi ngum. Pe eim bres ei sipi, eim ekii silmin wumb ei kin ngum. Ngang kin, eim ekii silmin wumb kuni sik, wumb pei mołangin kin, wumb kuni mok tok ngunjung.

⁷ Jiisas ekii silmin wumb omu kembis kembis endeim endeim ni ku se mulnjung. Jiisas omu ei sipi, Gos kin prei erpi, ngopu, eim ekii silmin wumb omu sik, wumb mulnjung ei mok tok ngunjung ku.

⁸ Nga wumb ei kuni nunjung, ei kaplı erim. Erang kin, kuni ei mend orung pei mułum, kuni ei sik gerenj kon angil orung nga tał tu wunjung.

⁹ Wumb mulnjung wumb ei 4,000 pei pei mulnjung. Pe wumb ei Jiisas, “Pei!” nim.

¹⁰ Sikir, eim noł kanu ełe kin, eim ekii silmin wumb kin, noł kanu ełe sik puk, Dalmanusa konu owundu ełe orung punjung.

Lo Ek Ekii Silmin Wu Kopur Jiisas Eim Jep Oł Ei Erang Kin Kenmin Ni Piik, Kii Sinjing.

(Masyu 16:1-4)

¹¹ Lo ek ekii silmin wumb kombur ok, Jiisas kin ek ełe opu mił enjing. Wumb ei ok, Jiisas oł ermba mił kenmin ni piik enjing. Wumb ei ok, Jiisas kin kii sinjing, “Jep oł ei epin konu nge sin andan tan, sin kenmin,” pa ninjing. Wumb ei Jiisas ermba oł ei kenmin ni piik, kii sinjing.

¹² Jiisas eim noman tuk gui ele dinga gek nim. Nipi kin, eim ek yi nim, “Nimbił erang enim tilap wumb ei akip jep oł ei eramb, kenmin ninmin? Na ek keimi nind, na enim wumb tilap ei kin jep oł endi kaplı enermbii mon!” pa yi nim.

¹³ Nga eim wumb si kindpi, nga noł kanu ele tonu pupu, noł gop ele orundung pum.

Yiis Ni Epi Ende Ek Ekin Ei Kengip Nge Lo Ek Ekii Silmin Wumb Kin King Eros Mułum.

(Masyu 16:5-12)

¹⁴ Jiisas nge ekii silmin wumb orung tok, bres ni epi endi sik tu wunarik wii onjung. Ok kin, bres endeim mendpił mer kanu ele tuk sim.

¹⁵ Nga Jiisas eim enim kin ek dinga nipi ngum, “Enim piik kun erik kan poł tok mułngii. Lo ek ekii silmin wumb nge bres yiis kin, Eros nge bres yiis kin, epi bres tonu opu owundu ołum epi ei erim pii kun erngii. Ek pułe yi mił, wumb oł kis aninga elmin ba ekii se oł kis ei tonu opu owundu elim.

¹⁶ Pe Jiisas ekii silmin wumb en enim kin ek nik piinjing, “Sinim bres endi sinalim,” pa ninjing.

¹⁷ Pe Jiisas ei piipi, ek yi nipi, eim ekii silmin wumb ngum, “Nimbił erang en enim ek nik piik piik enmin ei, ‘Sinim bres sinalim,’ ninmin? Pe en enim noman pinalim, mił piik enanmin min? Nimbił erang enim noman tuk ele dinga palim?

¹⁸⁻¹⁹ Enim ningił ele palim ei epi kinenjing min? Enim konu palim ei enim ek piinanmin min? Enim ek ei wakin tok si kindnjing min kunum endi na bres angıł orung sip, wumb 5,000 mulnjung ei na kuni ngamb nunjung? Enim kuni

ngunjung kuni ei, gerenj kon nimberii orung tu wunjung?” “Engki endeim nga tał,” pa yi ninjing.

²⁰ Nga kunum endi na wumb 4,000 wumb pei kuni ngunj ei enim kuni mend orung enim gerenj kon nimberii tu wunjung?” Eim ekii silmin wumb yi ninjing, “Gerenj kon angil orung nga tał tu wunjpun,” pa yi ninjing.

²¹ Jiisas ek nipi ekii silmin wumb ngum, “Enim ol ei pii pol nga tunanmin min?”

Beseira Konu Ele Wu Ningil Tumbun Mułum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim.

²² Nga Jiisas kin eim ekii silmin wumb Beseira konu ele tor punjung. Pe wumb kombur wu ningil tumbun wu endi, Jiisas mułum konu ele tu wunjung. Wumb ei ek dinga nik, Jiisas wu ei angil embilang ka ermba ninjing.

²³ Jiisas wu ningil tumbun mułum wu ni angil embilim. Jiisas wu ei sipi, konu owundu ele tor sipim. Sipang kin, eim jipambil topu, ningil ele kindpi, eim angil tonu ambilim, pe wu ei kii sim, “Nim epi endi kan min?”

²⁴ Pe wu ei tonu kindpi kenim. Kanpi kin, ba “Wumb ei ond mił angk mołmun,” pa nim.

²⁵ Jiisas nga wu ei ningil ele embilim. Pe wu ei dinga kenim ni, wu ningil ei ka mułum. Mułang kin, epi pei kanpi poru nim.

²⁶ Jiisas wu ei kindang kin, eim nge ngii konu ele ba nge pum. Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Ninim wumb nge konu ele punenjii,” pa nim.

*Piisa Jiisas Nge Embe Nipi Peni Ele Kindim
(Masyu 16:13-20, Luk 9:18-21)*

²⁷ Jiisas ekii silmin wumb kin tor pupu, Sesariya Pilipai konu ele tuk pei punjung. Andlam ele puk, Jiisas eim ekii silmin wumb ek dinga nipi kii sim, “Wumb pei na embe nii nilmin?”

²⁸ Pe eim ekii silmin wumb yi ninjing, “Wumb kopur nim Jon wumb noł pendilim wu, pa nilmin. Nga wumb kopur nim Elainja, ok ek keimi ni tor kindilim wu,” pa ninjing. “Nga wumb kopur nim ek ni tor kindilim wu eipi endi mołun,” pa ninmin ku.

²⁹ Jiisas ekii silmin wumb ei kin kii sim, “Pe enim na nii pa nilmin?” Piisa ek nipi orung kindim, “Nim Kraiss, Gos mei konu ele mani kindang orun wu,” pa nim.

³⁰ Pe Jiisas ek dinga nipi yi mił nim, “Enim wumb eipi kin, na embe ni to kindnerngii, mon!”

*Jiisas Ek Nipi, “Na Kolup, Nga Engmbii.”
(Masyu 16:21-28, Luk 9:22-27)*

³¹ Pe Jiisas nga kengip ek mon kindpi nipi, eim ekii silmin wumb kin ngum. “Na wu kingam mani mei ele op, epi embin se andip, ngenj kumbii simbii. Nga kulmal kalilmin wumb owundu kin, men tok elmin wu num tok, lo ek piik polmun wumb kin, wu kingam ei buł ngok, tok kundngii,” pa nim. “Kunum tekliki o pang kin, nga na angip konj tonu ombii,” pa nim.

³² Nga Jiisas ek pul nipi kun erpi wumb ngum. Pe Piisas Jiisas sipi tor pupu ek ngum, “Jiisas nim ek ei nin, ei kapli enanim,” Piisa yi nim.

³³ Ba Jiisas ak topu eim ekii silmin wumb kenim. Kanpi kin, wu Piisa ek ngum, “Nim Seisen Piisa kin mołun, ei si kind pui!” a nim. “Nim Gos

noman ei nim pii poł tunan mon! Nim wumb noman ei mendpił piikin mołun,” Jiisas yi nim.

³⁴ Nga Jiisas wumb pei eim kin ekii silmin wumb kin wii tang, eim mułum konu ełe onjung. Eim ek nipi wumb ngum, “Wumb endi na kin ombii ni pimba wumb, ei eim nge embe ei ambil mani kindmba. Wu ei eim na ond peri ambil si mengpi, na ond konu ełe omba,” pa nim.

³⁵ “Yi mił, wu endi yi mił enarpi, noman konj ambil gii nipi mułmba, wu ei eim noman konj ei sinermba mon. Ba wu endi na kin piipi kin, na kin men topu ermba wu, ei eim nge noman konj si kindim kin, eim nga noman konj sipi kunum kunum ka mułmba.

³⁶ Yi mił, wu endi eim mei ełe, epi pei noman to piipi mułmba wu, ei eim noman konj ei sinenmba mon!” pa nim. Jiisas yi nim, “Mei ełe epi ei eim noman konj er simba mił nenj? Ei mon!

³⁷ Yi mił, wu ei epi nipe ngopu, eim noman konj sipi orung simba?

³⁸ Yi mił, pe kunum ełe wumb oł kis kanim kanim er mołmun wu endi, na ek ei piipi nipi wumb ngumba wu ei, singambil erang mułum kin, ekii se wu kingam omba wu, ei eim kin singambil piipi ngumba ku. Na Jiisas kin Gos nge tilang ka wii ei kin nga Gos eim nge enjel ka wii pei omun kunum ei eni mił topu tilang ka wii ermba,” pa nim.

9

¹ Pe Jiisas ek nga nipi wumb ngum, “Na enim kin ek keimi nip ngond. Wumb kopur ya ełe angilmin wumb ei, nga kulerngii mon! Ba wumb

ei Gos wumb tep enim noman dinga ka wii ei tonu onum ni keningii.”

*Jiisas Nge Ngenj Ete Epi Eipi Mił Tonu Om
(Masyu 17:1-13, Luk 9:28-36)*

² Nga kunum endi angil orung nga endeim o pang, Jiisas Piisa kin Jon kin Jeims wu kopur sipi komung owundu ete eim ei si tonu sipim. En enim minj molk kin, Jiisas nge ngenj ei nga endi eipi mił tonu om.

³ Wu kei ningil ete kenjing ni, Jiisas wu endi eipi mił mułum. Nga eim nge alap ni epi ei tilang erang kin, ei kuru ka wii sim. Sipi kin, mei wumb endi alap ni epi kapli tilang yi mił enermba mon!

⁴ Pe wu tał Elainja kin Moses teł tor wangil kin, Jiisas kin ek tengnjing.

⁵ Piisa eim Jiisas kanpi kin, ek yi nim, “Ek emb tolum wu! Sin ya ete mołmun ei ka wii. Sin ngii tekliki tekmin. Tekmin ei, ngii endi nim nge, nga ngii endi Elainja nge, nga ngii endi Moses nge; sin ngii pei tekmin,” pa nim.

⁶ Yi mił erang kin, wu kei mund mong enjing. Pe Piisa eim nipe ek endi nimba ei piinerim.

⁷ Pe kupu endi opu wu kei pandi tum. Gos ek tuk kupu muł ete tor om, “Ei nam nge kingam; na eim kan ka wii piind. Enim eim ek piiyei!” pa yi nim.

⁸ Pe sikir kan orung orung kind kenjing ni, wu endi eipi kinenjing mon. Ba Jiisas endeim mendpil minj mułum.

⁹ Nga komung ei si kindik kin, mani wangin kin, Jiisas ek dinga nipi wu kei ngum, “Epi ei enim kenjing oł ei, enim wumb endi kanik kin ei

ninerngii mon! Pu molk kin, ekii se wu kingam mani mei eŕe opu, kolpu kin nga angpi, nga tonu orung ba.

¹⁰ Yi miŕ, nga wu kei ek ei ambil gii nik mulnjung. Molk kin, en enim ek nik piik piik enjing, ek ei, “Kolpu, nga angpi tonu ba, pa ninim, ei ek nipe ek ninim?” ni piik piik enjing.

¹¹ Nga wu kei Jiisas kii sinjing, “Nimbiŕ erang men lo ek piik polmun wumb yi ninmin ei, Elainja ek ni tor kindiŕim wu ei kumb se omba?”

¹² Nga Jiisas ek nipi wu kei ngum, “Ei keimi, Elainja ok opu epi pei er ka ermba nge omba. Nimbiŕ erang, ek endi eipi mer Gos mon ok pulk, eŕe palim, ei yi ninim? ‘Wu kingam eim ngenj kumbii sipi kulmba kunum ei, wumb eim kin buŕ ngunjung?’

¹³ Ba na ek nip enim ngond, wu Elainja eim om poru nim. Neng kin, wumb en enim noman eŕe eim kin oŕ kanim kanim enjing ei, Gos ek ok pulk, yi miŕ ninim.”

Kangil Endi Gui Kis Tuk Pim Ei, Jiisas Er Ka Erim

(Masyu 17:14-21, Luk 9:37-43a)

¹⁴ Jiisas kin wu kei ekii siŕmin wumb mulnjung konu eŕe orung onjung. Wangin kin, ekii siŕmin wumb kin wumb pei kulou tok mulnjung. Nga lo ek piik niŕmin wumb kopur ek dinga nik, Jiisas nge ekii siŕmin wumb ei nge ek miŕ ngunjung.

¹⁵ Nga wumb molk kenjing ni Jiisas om. Wang kin, wumb ei sikir puku sinjing. Sinjing kin, wumb ei Jiisas muŕum konu eŕe sikir puk kin, Jiisas kanik kin yi ninjing, “Nim on?” a ninjing.

16 Pe Jiisas eim ekii silmin wumb kin kii sim, “Eim wumb ei kin enim nimbił oł erang enim gupu ełe ek mił enmin?” a nim.

17 Nga wu endi tuk wumb mulnjung konu mułum wu ei, Jiisas kin ek nipi orung kindim, “Ek emb tołun wu, nim na kangil gui kis endi tuk mułang kin, eim ek tingnalim. Na nim kin tu wund, ei nim er ka enjii,” pa nim.

18 “Nga kunum kunum gui kis ei kangil ei ambilpi, topu mani mei ele kindilim. Pe gupu noł gupu ełe tor ołum kin, nga gupu mong gliikir nipi kin, eim ngenj dinga punum. Nga na nim ekii silmin wumb kanip kin, kii sip ninj, ba wumb ei kaplı er ka enenjing mon,” pa yi nim.

19 Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim wumb pii gii pinalim wumb! Kunum nimberii na enim kin mułmbii? Kunum nimberii na enim ngenj kumbii kułmbii? Enim kangil ei na kin tu wei!” pa nim.

20 Nga wumb kangil ei Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Tu wunjung kunum ełe, gui kis ei Jiisas kanpi, kangil ei sikir to ak topu, kangil ei mani mei ełe kindang pepi, ak mak erim. Erim kin, kangil ni, gupu ełe jipambił mił epi kuru endi tor om.

21 Nga Jiisas kangil arim kii sim, “Kunum nimberii eim oł yi mił erim?” Arim ek nipi orung kindim, “Kumb ok kangil kembis kin er pim.

22 Nga gui kis ei kangil topu, dup ele nin noł ełe nin kindmbii ni erang kin, topu kundmbii ni erim. Ba nim sin kin kaimb sikin kin, paki tokun kaplı er ka enjii!” pa nim.

23 Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim pii gii niłan kin, kaplı, nim epi ei pei siłan,” pa nim.

24 Sikir arim ek dinga nipi yi nim, “Na pii gii nind; ba pii gii ei kapli enanim. Nim na paki tunjii!” pa nim.

25 Pe Jiisas kenim ni, wumb pei sikir ok kuŕou tunjung. Pe Jiisas gui kis ei ek dinga ni ngopu, “Pui!” nim. Neng kin, “Nim gui kis gupu ek tingnen kin, nim kom pirek ninan; na ek nipi nim ngond ei, nim kangil si kind pui! Nim nga kangi ei kin nga tuk punenjii mon!” pa yi nim.

26 Pe nga gui kis ei wii dinga topu, kangil ei kulii miŕ koŕpu pepi pum. Pe wumb pei yi ninjing, “Kangil ni koltum,” pa ninjing.

27 Ba Jiisas kangil ni angil eŕe embilang kin nga konj engim.

28 Ekii se Jiisas ngii konu eŕe tuk pupu, eim ekii silmin wumb minj molk, eim kin kii sinjing, “Nimbiŕ erang, sin gui kis ei si kindmin ei kapli enanim?” pa ninjing.

29 Pe Jiisas eim ekii silmin wumb ek nipi ngum, “Gui kis ei prei erangin kin, mendpiŕ kapli ermbe,” pa nim.

Jiisas Kunum Taŕ Ek Nipi Koŕpu Nga Angpi Tonu Ba Nge Nim.

(Masyu 17:22-23, Luk 9:43-45)

30 Jiisas kin eim nge ekii silmin wumb konu ei si kindik pendik puk, Galilii konu eŕe tuk punjung. Jiisas eim yi ni piim, “Wu endi na jiŕi moŕ ni piinerngii mon!” pa yi nim.

31 Nimbiŕ erang Jiisas ekii silmin wumb kanpi, eim kulmba nge kengip ek ei nge nipi ngum. Jiisas ek nga nipi ngum, “Wumb kombur na wu kingam mani mei eŕe op tonu onj; ba wu ei sik wumb

opu erii wumb kin ngok kin, nga wumb ei na to kundngii. To kunduk, nga kunum tekliki na angip tonu ombii,” pa yi nim.

³² Ba eim kin ekii silmin wumb ek ei pii pol tunenjing. Tunarik kin, en enim singambil kulk, Jiisas nga kii sinenjing mon.

*Nii Eim Wu Owundu Motum?
(Masyu 18:1-5, Luk 9:46-48)*

³³ Pe Jiisas kin ekii silmin wumb ok Kapaniyam konu ele onjung. Ok, ngii endi nirik pangin kin, Jiisas eim ekii silmin wumb ei kin kii sim. “Enim andlam ele ok, nipe ek mił endi ninjing?”

³⁴ Ba eim ekii silmin wumb ek endi ninenjing. Nimbil erang andlam ele ok yi ninjing, “Wumb nii sinim wu num mulmba,” yi ninjing.

³⁵ Pe Jiisas mani kan molpu kin, eim wu engki nga tał, ‘Wei!’ a nim. Nipi kin, ek nipi ngum, “Wu endi ei wu num mendpil mulmbii ni piim kin, eim embe to mani kindpi mulmba. Wu ei ekii se wumb pei paki topu ngopu mulmba,” pa nim.

³⁶ Pe Jiisas kangil kembis endi sipi, tuk en enim mulnjung konu ele engndim. Pe eim kangil ei angil ambilpi kin, eim ek nipi wu kei ngum.

³⁷ “Wu endi na embe ele piipi kin, kangil kembis ei mił endi paki tumba wu ei, na paki tumba. Nga na paki tum kin, wu ei na mendpil paki tunanim mon. Wu ei na Arnan paki tonum ei, na kindang onj, ei paki tonum ku.

*Wu Ei Sinim Kin Opu Orung Enanim Wu Ei Sinim Wu Pul
(Luk 9:49-50)*

38 Jon ek nipi ngum, “Ek emb tołun wu, sin kenjpin wu endi nim embe ełe nipi, gui kis si tor si kindim. Ba wu ei sinim kin tep to kongun ende endnerim. Wu ei yi erang sin, ‘Eim mon!’ pa ninjpin.”

39 Ba Jiisas ek nipi Jon ngum, “Enim ei yi ninerngii mon! Wu endi na embe ełe nipi, jep oł endi ermbe wu ei, na kin ek kis sikir ninermbe mon!” pa yi nim.

40 “Wu endi sinim kin opu orung mulerim kin, wu ei sinim wu puł,” pa nim.

41 “Yi mił, na enim kin keimi nip ngond, wu nii endi enim kin kanpi noł ming endi enim kin paki topu ngumba wu ei, Kraiss nge kongun ei piipi kin, paki topu erim. Erim kin, wu ei eim nge kumep ngang simba ei am punermbe mon.”

Oł Kis Kanim Kanim Ei Noman Pii Gii Er Kis Mondlum

(Masyu 18:6-9, Luk 17:1-2)

42 “Pe wumb kombur kangil pii gii to kis mundmun ni erngii wumb ei, num goltum ełe ku owundu endi kan kulk, ep noł ełe mani kindngii. Kindangin kin, na ek ni piik mulnjung kangil ei, ka mułngii,” pa nim.

43 “Pe enim angil ełe oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Kis mułang kin, enim angil ełe orung kopus si kindang kin, enim angil oł kis enerang, nim ka mułngii. Mon pim kin, enim angil ełe tał peng kin, enim dup konu kis ełe pungii dup ei, kumblalim mon, piram nopolu minj palilim.

⁴⁴ (Konu ele, 'Dup nupu nupu minj er mo'ang kin, ei kumblermba. Nga ka Pisapis mi' epi ei wumb ngenj ele no'um ei, poru ninermba; ba enj enj nupu pimba.')

⁴⁵ Pe nga enim simb ele o' kis enjing kin, enim pii gii ei kis mu'amba. Kis mu'ang kin, nga enim simb ele orung kopus si kindang kin, enim simb o' kis enerang, nim ka mu'ngii. Mon pim kin, enim simb ele ta' peng kin, enim dup konu kis ele pungii. Dup ei kumblermba, piram nupu minj pa'itim.

⁴⁶ (Konu ele, 'Dup nupu nupu er mo'ang kin ei, kumblermba. Pe ka Pisapis mi' epi ei wumb ngenj ele numba ei, poru ninermba; ba enj enj nupu pimba.')

⁴⁷ Pe nga enim ningi' ele o' kis enjing kin, enim pii gii ei kis mu'amba. Nga enim ningi' ele orung si kindang, enim ningi' ele o' kis enerang, enim ka mu'ngii. Mon pim kin, enim ningi' ta' peng kin, enim dup konu kis ele pungii. Dup ei kumblermba mon, ba piram nupu minj pa'itim.

⁴⁸ Konu ele, 'Dup nupu nupu er mo'ang kin, ei kumblermba. Pe ka Pisapis mi' epi ei wumb ngenj ele numba, ei poru ninermba; ba enj enj nupu pimba.'

⁴⁹ Yi mi', pe dup ele wumb pei nupu poru nimba, ei yi ep kusa mi'.

⁵⁰ Epi kusa ei, epi ka wii mendpi'. Ba ep kusa nge singin ei poru nim kin, kapli ep kusa ei nimbil o' erpi kin nga singin simba? Ep kusa nge singin ei enim kin mu'ang kin, kapli enim wumb eipi kin endeim endeim ni noman emin sek mu'ngii.

10

Jiisas Amb Si Kindinmin Kengip Ek Ei Nipi Ngum

(Masyu 19:1-12, Luk 16:18)

¹ Jiisas eim konu eġe si kindpi, orung pupu, orung Juriya konu owundu eġe noġ Joran pum. Pupu kin, wumb pei ok Jiisas muġum konu eġe nga kuġou tunjung. Jiisas eim nge oġ yi miġ erpi, nga Gos ek ka kengip ek nipi wumb ngum.

² Men ek piik ekii siġmin wumb kopur ok, eim ermbe oġ ei kenmin ni piik kii sinjing. "Sinim nge men kengip ek yi paġim ni, wu endi eim amb sim ei kilip topu si kindmba min mon?"

³ Jiisas ek nipi orung kindim, "Ok Moses enim nipe pipe mon ek dinga nipi ngum?"

⁴ Pe wumb ek yi ninjing, "Moses eim kapli enim mon endi polk kin, amb kilip to si kindmin nik, mon endi polk kindik kin, kapli amb ei si kindngii," pa nirim.

⁵ Ba Jiisas ek nipi orung kindim, "Nimbiġ erang enim noman tuk eġe dinga peng kin, kumb ok Moses lo ek dinga endi pultum. Puġpu kin, enim noman ok wumb paġim miġ enim yi peng kin Moses mon yi poġpu ngurum," pa nim.

⁶ Ba kumb ok, Gos oġ pei eririm kunum eġe, Gos wu kin amb teġ eririm ku.

⁷ Yi miġ erang kin, nga wu ei arim mam taġ si kindpi kin, eim ambim kin dambiltpi ende pupu endeim miġ muġmba.

⁸ Pe nga wu amb taġ ngenj ende miġ simba. Yi miġ ku, wumb taġ nga ngenj taġ nga pinermbe mon. Wumb taġ ngenj endeim miġ pimbe.

9 Yi mił Gos wu amb tał sipi, ende kindpi mundmba ei, wu min amb eipi endi to kilip tunermba mon!” pa nim.

10 Nga ekii se ngii konu ełe puk, epi ełe Jiisas nge ekii silmin wumb, eim kin kii sinjing.

11 Jiisas ek nipi orung kindim, “Wu endi ei ambim si kindpi, nga amb konj endi sim, wu ei eim ambim oł kis erpi kin, eim amb kin kilip tonum.

12 Nga amb ei eim wam si kindpi, eim wu eipi endi pupu kin, amb ei wam kin oł kis erpi, wam kin kilip tonum.

*Jiisas Kengip Ek Ka Nipi Kangil Ngum
(Masyu 19:13-15, Luk 18:15-17)*

13 Nga wumb kombur kangil kembis Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Tu wuk kin, wumb ei kangil kembis ei embilmba ni piik, ba eim ekii silmin wumb kangil tu wangin wumb ei ek ngunjung.

14 Ba Jiisas oł ei kanpi, eim noman kis piipi kin, ek nipi orung kindim. “Kangil kembis na ngangin kin enim ambil gii ninerngii! Ei yi mił, wumb endi pii gii pim kin, kangil mił yi Gos mołum konu ka ełe tuk pungii,” pa nim.

15 “Na enim kin ek mendpil nip ngond. Wumb endi Gos sinim kin tep er mołum konu ełe, kangil ełe kembis mił yi sinerim kin, kapli Gos mołum konu ełe tuk punerngii mon mendpil!”

16 Nga Jiisas eim kangil kembis embilpi erim kin, kangil kembis ombu eim angil ambilpi, kengip ek ka nipi ngum.

*Wu Endi Epi Pei Saŕim Wu
(Masyu 19:16-30, Luk 18:18-30)*

¹⁷ Nga Jiisas angpi andlam eŕe pupu kin, wu endi sikir opu, Jiisas muŕum konu eŕe opu, mani simb eŕe gopsing pii poŕpu, ek nipi kii sim. “Nim ka wii ek mon wu, na nimbil oŕ erip, noman konj kunum kunum sip muŕmbii?”

¹⁸ Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbil erang nim na wu ka nin? Gos endeim mendpiŕ ka moŕum,” pa nim.

¹⁹ “Nim lo ek pei piikin: nim amb sikin, kilip tokun, amb eipi sinenjii; nim wumb nge epi waning sinenjii; nim ek kend tokun wu endi ngunenjii mon! Nim ek kend tokun, wu epi eipi ni ngonenjii; nim arnim manim ek ningil ei piinjii! Piikin, arnim manim paki tunjii!”

²⁰ Nga wu ei ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu, na kumb ok kangil kembis kin moŕ ei, na lo ek pei piip kin, ekii sip poru nil.

²¹ Pe Jiisas wu ei kanpi kin ka piipi ngopu, eim ek nipi wu ei ngum, “Nim epi endi kapli enenim. Nim nge epi pei sikin, wumb ngokun ku sinjii! Sikin, nim ku nin epi sinerang moŕmun wumb ei, ngunjii! Nim epin konu eŕe epi ka mendpiŕ saŕim ei, sinjii! Nim na ond konu eŕe, ekii se onjii.

²² Yi miŕ, wu ei ek ei piipi kin, eim kumb dinga erim. Pe eim noman embin topu kin eim orung pum. Nimbil erang, wu ei epi pei saŕim nge wu.”

²³ Nga Jiisas kanpi orung orung kind kanpi kin, eim nge ekii silmin wumb kin ek yi nim, “Pe wumb epi pei mani mei eŕe saŕim wumb ei, kongun dinga wii erik Gos sinim tep er moŕum

konu ɛle tuk pungii,” pa nim.

²⁴ Pe Jiisas ekii silmin wumb Jiisas ek ei piik kin puku sinjing. Ba Jiisas ek nga nipi orung kindpi yi nim, “Na nge kingnan noɓ, wu endi Gos sinim tep er moɓum konu tuk ba; ba ei kongun dinga erpi ba.

²⁵ Pe kung kamil endi alap mui gal tundii ɛle andɓam ɛle tuk ba; ba eim kongun dinga erpi ba. Yi miɓ ku, wu endi epi pei saɓim wu ei, kongun dinga wii mendpiɓ erpi, Gos sinim tep er moɓum konu ɛle tuk ba.”

²⁶ Jiisas ekii silmin wumb ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, enim Jiisas kin ek nik kii sinjing, “Yi miɓ, wu nii kapɓi erang, noman konj kunum kunum sipi muɓmba?”

²⁷ Pe Jiisas eim ekii silmin wumb kin kan kanpi, ek nipi ngum, “Ei wumb en enim kapɓi enermba mon, ba Gos eim kapɓi ermba. Gos eim mendpiɓ epi kanim kanim kapɓi pei ermba.”

²⁸ Ba Piisa ek nga nipi Jiisas ngum, “Kani! Sin epi pei si kindpin, nim kin ekii se onjpun.”

²⁹⁻³⁰ Pe Jiisas ek nim, “Na enim kin ek mendpiɓ nip ngond, wumb endi na kin Gos nge ek ka ei piik kin, ngii konu ɛle si kindik; engnjing noɓ si kindik; einjing noɓ si kindik; menjing noɓ si kindik; ernjing noɓ si kindik; kingenjing noɓ si kindik; aka pin kuni si kindik; na nge kongun erngii onmun kunum ɛle, Gos epi 100 pei ngopu orung kindmba. Ya mani mei ɛle muɓngii kunum ɛle, Gos eim enim kin ngii ni, angim ni, aim ni, mam ni, kangɓi ni, aka pin kuni ei, Gos enim ombu kin pei orung kindpi ngumba. Ngang kin, wumb kombur wumb ei kin oɓ embin tui erik

ngungii ku. Nga kunum ekii se, noman konj sik, konj kunum kunum muŋgii.

³¹ Ba wumb kombur wu owundu moŋmun kumb se moŋmun wumb ei, ekii se nga wumb wii miŋ muŋgii. Ba wumb kombur wumb wii ekii sik moŋmun wumb ei, ekii se kunum eŋe, kumb se wumb num muŋgii.

*Jiisas Ek Nipi Kunum Tekliki Eim Kuŋmba
(Masyu 20:17-19, Luk 18:31-34)*

³² Wumb Jerusalem konu eŋe pungii pendik, andŋam eŋe punjung. Pe Jiisas andŋam eŋe andpi sikir ok pupu, Jiisas ekii siŋmin wumb puku sinjing. Nga wumb ekii se onjung wumb tungu enjing. Jiisas eim ekii siŋmin wumb engki nga taŋ sipi, orung sim kin, ek puŋe eim kin tonu omba ei, nipi ngum.

³³ Jiisas ek yi nim, “Enim piyei! Sinim Jerusalem konu eŋe tonu bin. Pe wumb wu kingam sipangin kin, ek emb toŋmun wumb kin, Gos kuŋmaŋ kaŋiŋmin wumb owundu kin ngungii. Ngok kin, eim wumb omba ni piik kin, kan ngok tok kundngii. Pe wu kingam ei sik, wumb eipi endi ngangin kin, tok kundngii nik, wumb eipi ngunjung.

³⁴ Nga eim wumb sik, ek kulsingii, jipambiŋ tok, keprii tok kundngii. Tok kundangin kin, pepi kunum tekliki poru neng kin, angpi nga konj tonu omba,” pa yi nim.

*Jeims Kin Jon Teŋ, Eŋ Eŋip Wu Owundu Moŋmbuŋ
(Masyu 20:20-28)*

³⁵ Nga Sependii nge kingam taŋ, Jeims, Jon teŋ okuŋ, Jiisas kin yi ninjngiŋ. “Ek mon wu, siŋ nim

kin epi endi kii simbil nge onmbu. Nim epi ei sil kin enjii!" pa ninjngil.

³⁶ Pe Jiisas ek nipi, wu ta ngum, "Na elip kin nimbil ol ermbii?"

³⁷ Pe wu ta Jiisas kin ek niki orung kindin-jngil, "Nim ekii se king pel ele, tilang owundu ei ninim noman dinga sikin onjii kunum ei, kapli sil piinmbil ei nim sil wu ta endi sikin, angil tunding mundan kin, nga endi angil taring mundan mulmbu," pa ninjngil.

³⁸ Ba Jiisas ek nipi wu ta ngum, "Na kin ek ei kii sinmbil ei elip ek ei pii pol tunanmbil. Elip kapli nol na nond nol ming ei, kapli nungul min? Nga elip kapli na nol pel ele elip kapli pingil min?"

³⁹ Pe wu ta eim kin ek niki, "Sil kapli ermbil." Jiisas ek nipi wu ta ngum, "Keimi, ming ei na pe nol nond, elip ming ei kapli nol nungul ku. Pe na nol pel ele, elip kapli nol pingil ku.

⁴⁰ Pe wumb nii endi eim na angil tunding min angil taring ele mulmba ei, na nge epi endi mon. Ba Gos ei eim pel ei eim ngumbii ni, er ka er mundum wumb ei ngumba."

⁴¹ Nga Jiisas nge ekii silmin wumb engki orung ek ei piik, nga Jon kin Jeims ta kin noman kis piinjing.

⁴² Ba Jiisas eim ekii silmin wumb eim kin wii topu, "Wei!" pa nim. Eim ek nipi wu kei ngum, "Enim piinmin, wumb embe molum wumb num ei, tilap eipi ele palim ei, en enim noman dinga to mani kindngii ei palim. Pe en enim wumb owundu ombu tep dinga wii elmin.

⁴³ Ba ol ei enim kin tuk pinermba mon! Wu endi eim enim kin wu owundu mulmbii ni ermba

ei, enim kin kongun wii paki tumba wu mułmba.

⁴⁴ Pe wu endi enim kin wu owundu endeim mułmbii ni ermba, wu ei eim enim wumb pei kin kongun wii paki tumba,” pa nim.

⁴⁵ “Nimbił erang wu kingam eim yi ku, eim opu wumb eim kin kongun paki tungii nipi onerim, mon! Eim opu wumb paki tumba nge om. Opu kin, ond peri ełe kołpu, eim noman konj ka ngopu, wumb pei nga sipi orung simba nge om.”

Jiisas Wu Endi Ningił Tumbun Mułum Wu Ei Er Ka Erim.

(Masyu 20:29-34, Luk 18:35-43)

⁴⁶ Pe Jeriko konu ełe onjung. Jeriko konu ełe si kindpi pupu kin, Jiisas ekii siłmin wumb kin, wumb pei eim kin punjung. Puk kin, Barsimeiyas, Tiimeiyis nge kingam ei, ningił tumbun mołum wu ei, andłam wer ełe mołpu, wumb ku ni epi ei kenim nipi siłim.

⁴⁷ Nga Jiisas Nasares konu ełe wu ei orum eim piipi kin, eim wii dinga topu, “Nim Jiisas, nim Deipis nge kingam. Nim na kin kaimb si ngo!” pa nim.

⁴⁸ Nga wumb pei wu ei ek ngok yi ninjing, “Nim ek tingnerii!” Ba eim nga wii dinga topu, “Nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb si ngo!” pa nim.

⁴⁹ Pe Jiisas eim opu yi nim, “Enim wii tangin kin, wangli!” nim. Pe wumb wu ningił tumbun mułum wu, ei wii tunjung, “Nim noman dinga pimba. Nim angkin po! Jiisas eim nim wii tonum,” pa ninjing.

⁵⁰ Kapli, pe eim konduk si kindpi kin, eim sikir engim. Angpi kin, Jiisas mułum konu ełe pum.

⁵¹ Pe Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Na nim kin nimbił oł ermbii?” Wu ningił tumbun mułum wu ei, ek nipi ngum, “Ek mon wu, na ningił er ka eran, kenmbii,” pa nim.

⁵² Jiisas ek nipi orung kindim, “Nim po! Nim pii gii je erang kin, nim ningił ełe ka enim.” Pe wu ningił tumbun mułum wu ei, sikir erang ka mułang kenim. Kanpi kin, wu ei Jiisas andłam pum konu ełe, ekii se pum.

11

Jiisas Jerusalem Konu Ełe King Mił Pum (Masyu 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

¹ Pe Jerusalem konu ełe mandi ok kin, Bespeis kin Besanii konu ełe mandi komung Olip ełe tor onjung. Pe Jiisas eim nge ekii siłmin wu tał kindang punjnguł.

² Jiisas eim ek nipi wu tał ngum, “Ełip pukuł, konu ełe keningił konu ełe mandi mołum. Pe sikir keningił ni kung dongkii wumb mulenjung kung endi kan kuł pendnjing ei, na kin tu wunguł,” pa nim.

³ “Pe wu endi ełip kanpi, ‘Ełip ei nimbił erang enmbił?’ ” a nim kin, kapli ełip yi ningił, ‘Sił wu owundu tu weł!’ a neng kin onmbuł. Ekii se eim kung dongkii sikir sipi ya orung kindimba,” pa nim.

⁴ Kapli wu tał pukuł, kenjngił ni kung dongkii endi kan kuł pendnjing. Kung ngii ondu ełe pendnjing pim ei, kan si kindkił nga tu wunjnguł.

⁵ Nga wu kombur mandi angk, ek nik ngunjung. “Elip nimbił oł erang kung dongkii ei kindangił punum?” a ninjing.

⁶ Nga wu tał ek nikił wumb ngunjnguł, “Jiisas ek nim mił ninjingił.” Nengił kin, kung dongkii wumb, “Kung kapli sel!” ninjing.

⁷ Pe ełe elip kung dongkii wał ya Jiisas mołum konu ełe tu wunjnguł. Tu wukuł kin, konduk tukuł ei peł ełe singił. Pe Jiisas kung dongkii ełe tonu pupu mułum.

⁸ Pe wumb pei konduk gulk, andłam ełe mundnjung. Pe nga wumb kombur ond onguł tok tu wuk, andłam ełe mundnjung ku.

⁹ Nga wu amb pei Jiisas pum konu ełe kumb se punjung. Nga wumb kombur ekii se punjung ku. Nga wumb pei puk kin wii dinga tunjung, “Wu owundu onum,” pa ninjing. “Gos wu owundu ei kin eim noman ka ngumba. Eim Gos nge embe owundu ełe onum!

¹⁰ Gos sinim noman ka ngopu, eim kingam wu owundu Kraiss kindang opu, sinim konu orung orung tep ermba nge onum. Kumb ok, kupam Deipis sinim tep elim mił, yi ermba nge onum. Gos embe ambił tonu kindinmin.” pa ninjing.

¹¹ Pe Jiisas Jerusalem konu ełe om. Opu kin, men ngii owundu ełe nirik pupu kin konu ełe kan andpi, pupu kin epi kanim kanim kanpi poru nim. Ba konu eni mani pupu poru nim. Konu pou neng Jiisas eim ekii silmin wumb engki nga tał sipi Besanii konu ełe pum.

*Jiisas Ek Nipi Ond Mong Tunermba Nim
(Masyu 21:18-19)*

¹² Nga kunum endi, Besanii konu eġe si kindik, nga Jiisas kuni tum.

¹³ Nga eim kenim ni ond pik endi turii miġ engim. Pe Jiisas kenim ni, ond onguġ pei muġum ni kenim. Kanpi pupu kin, “Ond mong, kurup simbiġ,” ni piim. Ond engim konu eġe, eim ond mong endi eim kinerim mon! Onguġ mendpiġ muġum. Nimbiġ erang, ond pik mong tunaġim kunum ei muġum.

¹⁴ Pe Jiisas ond ei nipi ngum, “Nim ond mong nga tunenjii mon!” pa yi nim. Pe Jiisas ekii siġmin wumb ek ei piinjing.

*Jiisas Men Ngii Konu Eġe Kil Ngopu Si Kindim
(Masyu 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)*

¹⁵ Wumb Jerusalem konu eġe punjung. Pe Jiisas men ngii konu eġe andaring mandi pum. Pupu, kenim ni wumb men ngii konu eġe andaring mandi wumb, kei nin ku onguġ sik mong top eġmin, epi pei wumb tu wuk ya epi top erik, er mulnjung wumb ei Jiisas pupu, to kindang kin, konu eipi eipi tor si kindang punjung.

¹⁶ Pe Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Epi top ei Gos ngii mandi tu wuk enerngii mon!” pa yi nim.

¹⁷ Jiisas kengip ek nipi ngum, “Gos ek yi miġ wumb kombur ok pulk yi ninim, na ngii ei kin wumb yi miġ ningii, ‘Na ngii ei prei nge konu eġe er muġmba,’ yi ningii; ba enim wumb ek ei piinarik sik, wumb koi erik, epi waning sik erik nge ngii miġ enmin,” pa nim.

¹⁸ Nga kuġmaġ kaġiġmin wumb owundu kin, ek emb poġmun wumb ombu kin, Jiisas enim epi ei

piik, en enim andlam endi kuruk Jiisas tumun ni piinjing. Wumb ombu Jiisas kin mund mong enjing. Nimbił erang wumb pei Jiisas nge kengip ek piik, puku sik, tungu enjing.

¹⁹ Nga konu pou neng, Jiisas ekii silmin wumb kin Jerusalem konu ele si kindik punjung.

Ond Pik Kengip Ek Endi
(Masyu 21:20-22)

²⁰ Pe kupiiring okrii, Jiisas kin eim ekii silmin wumb andlam ele puk kenjing ni, ond pik kulii erim. Ond onguł kin dumbuł kin pei kulii er poru nim.

²¹ Nga Piisa eim ol endi erang piipi kin, eim yi nim, “Ek emb tołun wu, keniyol! Ond Pik ei nim ek ngon, ond ei kulum.”

²²⁻²³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos kin pii gii nik molk kin, ol ei enim kapli erngii,” pa nim. “Na ek keimi nga nip enim ngond. Pe wu endi kapli komung ei ek neng kin, kapli pupu mani ep nol ele ba. Pe wu endi eim noman tal pinermba mon, ba eim pii gii ele mendpil pimba. Pe eim ek ei kapli peni ele omba. Nga epi ele tonu omba ei, wu endi ek nim mił mendpil pimba.

²⁴ Yi mił erang, ele nge na enim kin ek nind, kunum ele enim prei erik, epi endi simin ni kii sinjing kin, kapli enim pii gii nik epi ei singii. Sik kin, prei erik, kii sik, epi ei enim singii.

²⁵ Nga kunum ele enim angk prei erangin kin, wu endi enim kin ol kis erpi nim kin, enim wu ei ol kis ei kapli si kindngii. Yi mił, enim Ernjing

Gos ei epin konu eḷe moḷum, eim enim noman kis kapḷi kil ngopu si kindmba ku,” pa nim.

²⁶ (“Ba enim wu endi oḷ kis ei si kindnenjing kin, kapḷi Erinjpin Gos enim noman oḷ kis ei kil ngopu si kindnermba mon ku,” pa nim.)

*Jiisas Nge Noman Dinga Nii Ngoḷum
(Masyu 21:23-27, Luk 20:1-8)*

²⁷ Wumb Jerusalem konu eḷe nga orung onjung. Wangin kin, Jiisas men ngii konu eḷe nirik andpi muḷum kin, wumb kuḷmaḷ kaḷiḷmin wumb owundu kin, mon ek toḷmun wumb kin, men ngii kongun eḷmin wumb ombu ei Jiisas muḷum konu eḷe onjung.

²⁸ Wumb ok Jiisas kin ek nik ngunjung, “Nim nipe noman dinga peng oḷ ombu en? Pe wumb nii nim noman dinga ngang, kongun ombu miḷ en?” a ninjing.

²⁹ Jiisas ek nipi ngum, “Na enim ek endi kii sip ngumbii. Enim na ek nik ngunjung kin, ek ei nga na enim nip orung kindmbii. Ei na kongun noman dinga peng enj miḷ ei nimbii ku.

³⁰ Ya noḷ wu Jon wumb noḷ pendilim oḷ ei; Gos nge oḷ min mei eḷe wumb nge oḷ?” Jiisas ek nipi, “Ek ei nik orung kindei!” pa nim.

³¹ Pe wumb en enim ek yi ni piik piik enjing. “Pe sinim epin konu eḷe epi ninjpin kin, kapḷi Jiisas yi nimba, ‘Enim nimbii oḷ erang enim Jon pii gii ninanmin?’ a nimba.

³² Pe nga sinim wumb ek epi ninjpin kin, ek ei kapḷi enermba mon.” Nimbii erang en enim wumb pei muḷangin kin, mund mong enjing.

Wumb pei Jon eim Gos ek ni tor kindilim wu ni piinjing.

³³ Pe wumb Jiisas kin ek nik ngunjung, “Sin piinanmin.” Pe Jiisas ek yi nim, “Na yi ku enim kanip nind, na noman dinga peng yi kongun enj pa nip, ninermbii mon,” pa nipi wumb ngum.

12

Jiisas Ond Mong Pin Ek Ekin Nim (Masyu 21:33-46, Luk 20:9-19)

¹ Jiisas ek ekin topu wumb ngopu eim ek yi nim, “Wu endi eim kan ond mong pin endi telim. Tapi, kung gui torung er pok erim. Erang kin, ming owundu endi yi mił er sepi kin, ond mong tangpi tuk kindmba nge erim. Erpi kin, tep ngii endi tuk ele takpi sim ku. Ond mong pin ei sipi wumb kongun, ‘Ergii!’ nipi, wumb kin kindim. Kindpi kin, eim pupu konu turii endi pum.

² Tengingii kunum mandi erang kin, eim kongun wu endi kindang pupu, ond mong wumb kongun er mulnjung konu ele pum. Eim yi ni piim, ‘Ond mong pin kuni kombur numbii. Nop sipip, ku simbii,’ ni piim.

³ Pe wumb wu ni ambił gii nik, kepii tunjung. Tok kin, nga wii kindangin orung pum.

⁴ Pe nga, eim kongun wu endi nga kindang om. Wu ei yi ku tok kin, peng to tokun tunjung. Nga wu ei kin oł kis enjing.

⁵ Pe nga eim kongun wu endi nga kindim. Kongun wumb erik molk, wu ei to kundnjung. Pe nga kongun wumb pei kindang onjung. Pe

enim wumb kopur tok, nga enim wumb kopur tok kundjung ku.

⁶ Pe eim kingam endeim mendpił mułum. Mołpu kin, eim kingam ei eim noman piim. Piipi kin, ekii se mendpił, eim nge kingam ei kindang, pupu wumb ond mong pin kongun er mulnjung konu ele pum. Pupu kin, ek yi nim, ‘Nam nge kangi ei ek nimba ei kom singii,’ pa yi nim.

⁷ Ba ond mong pin kongun elmin wumb en enim ek nik piik, piik enjing. ‘Kingam eim arim nge epi eim pei simba,’ ni piinjing. ‘Sinim sikir to kondpun kin, ond mong epi ei sin sinim simin!’ pa ninjing.

⁸ Yi nik kin, tok konduk sipik, ond mong pin torung ele kindnjing.”

⁹ Pe Jiisas ek nipi kii sipi wumb ngum, “Pe ond mong pin ei arim opu kin nimbił oł endi ermba? Eim opu kin eim ond mong pin kongun er mulnjung wumb ei to kundmba. Pe nga ond mong pin ei sipi, wumb eipi endi ngang kin, kongun er mułngii.

¹⁰ Enim ek mon endi mer poł pendnjing ei gernenjing min? Gos ek yi mił ninim, ‘Pe ku ei ngii takilmin wumb si kindnjing kin ku, ei ku dinga ka wii mendpił, ngii ekin ele engim.

¹¹ Gos owundu eim mendpił oł ei erang kin tonu onum, sin ei kan ka wii kaninmin.’ ”

¹² Jiisas ek ei wumb piik nik elmin wumb owundu ei pupun, Jiisas ambił gii nimin ni piinjing; ba wumb mund mong enjing. Wumb piinjing ni Jiisas ek neng kin, en enim konu ei si kindik punjung.

*Ku Takis Siłmin Ei Kii Sinjing
(Masyu 22:15-22, Luk 20:20-26)*

¹³ Lo ek piik ekii siłmin wumb kombur kin, Eros wumb kopur kin Jiisas mułum konu ełe punjung. Puk kin, wumb ei en enim ek endi nik Jiisas simin ni piik punjung.

¹⁴ Pe wumb ei ok Jiisas kin ek dinga nik, “Ek emb tołun wu, sin piinmin nim ek keimi nikin nikin en wu. Pe nim wu endeim noman ngonan. Nim wu endi noman peng ek ninmin mił ninan. Nga wu embe pinałim mił ninan mon? Gos ek keimi mendpił minj nikin, wu amb pei ngon. Nim piin ei sinim ermin mił nenj? Ei kaplı sinim wu num Siisa yi mił Rom tep ełmin wu owundu mił, ku takis ngumun min mon? Sinim kaplı ngumun min sinim ngunermin?”

¹⁵ Jiisas ek kend tok ełmin wumb ei piim. Piipi kin, Jiisas ek nipi ngum, “Nimbił oł erang enim na kin ek ak mak enmin? Pe kom ku end tu wuk, na ngangin kin, ei kenmbii,” pa nim.

¹⁶ Wumb kom ku sik tu wunjung. Tu wangin kin, Jiisas wumb ei kin kii sim, “Ei min men mił ku ei nii nge?” Pe wumb ek nik orung kindnjing, “Ei Siisa nge.”

¹⁷ Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Epi Siisa nge epi ei Siisa ngungii! Gos nge epi ei Gos eim ngungii!” Pe wumb ek ei piik pii pol tunarik kin, piik kun enenjing.

*Wumb Kolk Nga Angnałmin
(Masyu 22:23-33, Luk 20:27-40)*

¹⁸ Wumb kolk nga konj punałmin ni piilmin wumb kopur Jiisas mułum konu ełe onjung.

Wumb tilap ei men ek eipi mił yi niłmin, ‘Wumb kolk nga konj punałmin.’ Wumb ei, Jiisas kin kii sinjing.

¹⁹ “Ek emb tołun wu, Moses lo ek yi mił połpu sinim ngum. ‘Pe wu endi kułum kin, eim kangil endi mulerim ba, eim ambim ei mołum. Mołum kin, amb ei eim angim sipi kin, kangil endi mengpi ngumba.

²⁰ Pe wu angim angim angil orung nga tał muljung. Molk kin, wu kumna ei amb sim wu ni kułum ba, kangil endi mengnerim.

²¹ Pe angim ekii amb ei sipi kin, nga wu ei kułum, ba kangil endi mulerim ku. Pe nga angim tuk ei, amb ei eim sim, ba nga eim kułum ku.

²² Yi mił wu angim angil orung nga tał angim ei, amb endeim ei ku sik punjung; ba kangil endi mengnenjing mon. Angim angim ni pei kuljung. Kolk kin, ekii se mendpił amb ei kułum ku.

²³ Pe kunum ekii se kuljung wumb nga angk tonu ongii kunum ei, amb ei wu nii simba? Amb ei wam nii, nim piin min? Wu angim angil orung nga tał amb endeim sinjing,” pa ninjing.

²⁴ Jiisas ek nipi ngum, “Gos ok pultum ek ei, enim pii poł tunarik mołmun. Pe enim Gos epi dinga ermaba, ei enim piinanmin. Pe enim ek ninmin ei, kun pinakim mon.

²⁵ Wumb kuljung wumb angk tonu ongii kunum ełe, wu amb sinerngii mon, ba Gos enjel epin konu ełe mołmun mił ei yi ku mułngii.

²⁶ Ba ek ei wumb kulii wumb nga angk tonu ongii; enim Moses nge mon mer pultum palim ei kenjing min? Dup endi ond kembis ełe dup num ek poł ei Gos nipi wu Moses kin ngum,

‘Na wu Eiparam nge Gos, wu Aisak nge Gos, wu Jeikop nge Gos,’ pa yi nim.

²⁷ Gos wumb kuġii wumb nge Gos mon! Gos wumb konj moġmun nge Gos moġum. Gos wumb eim kin pii gii ninjing wumb ei, Gos noman konj nga, en enim ngang konj muġgii. Enim ek ei kun mendpiġ pinalim mon,” pa nim.

Gos Ek Dinga Kumna Mendpiġ
(Masyu 22:34-40, Luk 10:25-28)

²⁸ Nga men kengip ek toġum wu endi opu moġ piipi kin, Jiisas wumb kin ek miġ enjing ni orung kindpi ka erim. Pe wu ei Jiisas kii sim, “Lo nipe lo kumna mendpiġ ka wii palim?”

²⁹ Jiisas ek nipi orung kindim, “Lo ek kumna yi miġ palim. ‘Enim Esrel wumb pei enim piingii! Sinim Erinjpin Gos Owundu ei sinim Gos ei endeim mendpiġ, sinim nge Owundu moġum.

³⁰ Nim Gos kin noman ka pei mendpiġ ngokun, “Nanim Gos,” nikin mulnjii. Ninim noman tuk eġe poru Gos kin ngokun; nga nim noman pei Gos kin ngokun, nim noman dinga pei Gos kin ngokun er mulnjii,’ pa nim.

³¹ Nga lo endi ei yi miġ: ‘Nim wumb eipi noman ka ngunjii ei, ni ninim noman ka ngon miġ yi ngunjii.’ Nga lo eipi endi lo taġ ei kamb mani kindnanim mon,” pa nim.

³² Pe ek emb toġun wu ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu! Nim ek ka nin keimi mendpiġ, Gos endeim mendpiġ moġum. Eim Owundu moġum. Gos eipi endi molaġum, mon!

³³ Sinim eim kin noman ka pei ngumun; sinim noman tuk eġe pei ngumun; sinim noman dinga

eim kin pei ngumun; sinim wumb mołmun no-man ka ngumun. Pe sinim lo tał ei piipin kin sin sinim lo tał ei ekii se punjpun kin, kapli oł ei erpi wumb kułmał kałmin kanim kanim pei to mani kindim,” pa nim.

³⁴ Nga Jiisas piim ni, wu ei ek ka nipi orung kindim. Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Nim Gos sinim kin tep er mołum konu ełe mandi mołun,” pa nim. Yi mił, nga wumb endi Jiisas kin nga kii sik mund mong erik mołmun.

Krais Eim Nii?

(Masyu 22:41-46, Luk 20:41-44)

³⁵ Pe nga Jiisas men ngii mołpu, kengip ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang kengip ek tołmun wumb ei Krais ei opu, wumb paki tumbii ni, omba wu ei Deipis nge kingam mendpił mołum?” pa ninmin.

³⁶ “Gos Gui Ka neng, Deipis kin ek nim, ‘Owundu nipi, na owundu ninim mił, nim na angil tundung orung mulnjii. Molkun kin, ekii se nim opu orung wumb na sipi, nim simb ełe mandring kindamb kin, nim opu orung wumb to mani kindnjii,’ pa nim.

³⁷ Deipis ei eim ‘Owundu’ ninim; nimbił erang Owundu Deipis nge kingam mendpił mołum ninim?” Pe wumb tilap owundu molk kin, eim ek ei piik kin ka piinjing.

Jiisas Lo Ek Kengip Tołmun Wumb To Mani Kindim

(Masyu 23:1-36, Luk 20:45-47)

³⁸ Pe Jiisas kengip ek ni ngopu yi nim, “Enim lo ek piłmin wumb kan kun erik mułngii. En enim

alap olt talpin endmin ni piilmin. Puk kin, en enim wumb kanik kin, 'Muleiyo,' nik kin wumb ei kulou tolmun konu e le molmun.

³⁹ Nga en enim konduk olt kindik kin men ngii kumb e le mulngii ei ka piilmin. Nga en enim kuni owundu nolmun ei, en enim puk pe l kumb e le mulmun ni ka piilmin ku.

⁴⁰ 'Wumb ombu amb ngii konu bin ni piilmin.' Amb wengin molmun konu e le pulmun. Puk kin, amb epi ngii konu epi molum ei, pei sik poru nilmin. Nga en enim ek kend tok prei olt elmin. Erik kin, ekii se kunum, Gos wu ombu epi embin tui endi wu kei kin ngumba."

*Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Endi Ngum
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Nga Jiisas men ngii konu e le ku sim konu e le wumb ku tu wuk ming e le kindilmin konu e le mandi mulum. Pe wumb ku sim wumb, ku pei ngunjung.

⁴² Pe nga amb endi wam kultum, amb ku kurpu mulum ni, ku kundii kembis ei endeim mil sipi kindim.

⁴³ Nga Jiisas nge ekii silmin wumb eim wii topu kin, "Wei!" nim. Nga eim enim kin ek nipi ngum, "Na ek keimi nipi enim ngond, amb ku kurpu eim wam kulum amb ei, ku owundu tuk kindnim. Kindim, amb ei wumb ku pei men ngii e le ku tolmun ming e le tu wunjung wumb ombu, amb ei to mani kindim.

⁴⁴ Pe wumb pei en enim ku pei salilim, ba mer ming e le pei kindnalmin. Ba amb ei eim ku pei pinerim, ba eim ku pei tuk kindim. Kindpi kin,

pe eim nga kuni sipi nopu ermbe, ku sinalim,” pa nim.

13

Men Ngii To Kis Ermbe (Masyu 24:1-2, Luk 21:5-6)

¹ Pe Jiisas men ngii si kindpi, tor pupu kin, Jiisas ekii silim wu endi ek nipi, Jiisas ngum, “Ek mon wu! Kani! Ku owundu ka wii nin ngii ka wii ka wii mołum,” pa nim.

² Nga Jiisas ek nipi orung kindpi yi mił nim, “Nim ngii owundu ombu kan min? Pe ku endi tonu ku ełe pałim ku ei, ekii se pei to mani kindngii,” pa nim.

Epi Embin Tui Pei (Masyu 24:3-14, Luk 21:7-19)

³ Jiisas tonu komung Olip ełe mułpu, men ngii owundu orung engim ni kenim. Pe Piisa, Jeims, Jon, Endru wu kei mendpił molk kin, eim kin kii sinjing.

⁴ “Nim ek nikin sin ngon, ei kunum nenj oł embin tui ei tonu omba? Nipe oł endi kumb se tonu omba sin piimin? Epi ombu pe mandi tonu omba min?” pa ninjing.

⁵ Pe Jiisas ek nipi ekii silmin wumb ngum, “Enim kanik kun er mułngii! Mon pim kin, wu endi enim ek kend topu ngopu tor simba.

⁶ Wumb pei ok, ‘Na embe Kraiss,’ ningii. Nik kin, ek yi ningii, ‘Na wu ei mendpił ond,’ pa ningii. Nik kin, wumb pei ek kend tok ngok tor singii.

⁷ Nga ekii se, enim wumb opu erngii ei piik kin, wumb opu erngii ek poł omba ei piik kin, en enim

tungu enerngii! Ei epi tonu ongii, ba poru nimba kunum ei, poru ninanim.

⁸ Yi mił, wumb tilap endi puk, wumb tilap endi kin opu erngii. Wu king tilap endi puk, wu king endi kin opu erngii. Nga konu orung kopur konu kopu tumba. Kopu tang kin, wumb kuni simba. Epi ei amb endi kangil mengmba erang ngenj kumbii sinmin, yi mił pepi ba,” pa nim.

⁹ “Ba en enim mandil kan kun erik mułngii! En enim wu num ek ei kos piimba. Pe enim men ngii konu tu wuk enim kepii tungii; enim kin nin tep elim wu owundu mułngii konu ele, tu wungii enim. Na ek ka nik wumb ei ngok kin, na kongun yi mił erngii,” pa nim.

¹⁰ Pe wumb tilap eipi eipi wumb pei Gos ek ka nengin kin, ele ok endi piyangan kin, ekii se muł mei poru nimba kunum ei, ol embin tui tonu omba nim.

¹¹ Pe wumb kombur enim sik tu wuk, kos ele tonu tu wunjung kin, enim mund mong kulerngii. Kularik kin, sinim ek nipe ek nimin noman yi to piinerngii mon! Kunum ele, Gos enim kin ek ei pei nipi enim ngumba ei, enim nik tor kindngii. Nimbił erang, ek ei enim mendpil ni tor kindnerngii mon. Ba Gos Gui Ka enim kin ek ei nipi ngumba.

¹² Wumb enim engnjing sik, kos erik nga to kundngii. Ernjing, kingenjing kin opu orung erik to kundngii. Pe kingenjing, arim mam ni opu orung erik, to kundngii.

¹³ Wumb pei enim kin noman kis piik ngungii; na ek enim piik mołmun, ol ei erngii. Ba wu endi na kin pii gi dinga peng mułum kin, kunum ele

poru nimba kunum ei, Gos eim sipi orung simba.”

Epi Kis Mendpił Tonu Omba
(Masyu 24:15-28, Luk 21:20-24)

¹⁴ “Ba enim epi ei keningii, konu er kis ermba, epi kis ei konu ka mołpu konu engmba. Wu endi ek ei gerim kin, ka piyangli! Kunum ełe Jura wumb mulnjung, tungu puk, tonu komung ełe sikir tonu pungii.

¹⁵ Pe wu endi ngii tonu ełe mołpu kin, nga sikir mani pupu eim epi ngii nirik mołum, epi endi sinermba mon.

¹⁶ Nga wu endi aka pin mołpu kin, kan ak topu sikir pupu, konduk endi sinermba mon ku.

¹⁷ Kaimb mendpił singii amb kangil mundii mondu mun ei, nin amb kangil am ngok kunum ei, wumb ei kaimb sik ngungii.

¹⁸ Pe enim prei erangin kin, konu jii nimba kunum ei, oł ei nge tonu onermba mon.

¹⁹ Kunum ełe, oł embin tui owundu kumb se tonu omba. Kumb ok, Gos epi pei eririm kunum, pei o pum; nga pe yi ku oł embin tui ei nge ok tonu oneririm. Ekii se oł embin tui, ei yi ku tonu onenmba.

²⁰ Nga Gos Owundu eim kunum ełe aninga kopur wak tułang kin, wu amb pei kunum ełe poru niłangin. Ba eim nge ni mundum wumb ni piipi kin, kunum ełe aninga kopur wak topu kindang mołmun.

²¹ “Nga kunum ełe wu endi mołpu yi nimba, ‘Kenei! Krais ya ełe mołum. Krais wuł ełe mołum,’ yi nimba. Wu ei enim kin ek yi nimba, enim pii gii ninerngii mon.

²² Pe Krai ek mił ek kend tok ningii. Nga ek kend tok ni tor kindilmin wumb ok kin, jep oł kanim kanim nin, oł kanim kanim erngii ku. Keimi kapli erim kin, Gos mundum nipi wumb ek kend tok singii nge, erngii.

²³ Ba enim kan kun erik mułngii! Na ek pei enim kin ok nip poru ninj oł ei nge, endi ekii se tonu om kin, enim pii poł tungii.”

*Ekii Se Wu Kingam Omba
(Masyu 24:29-31, Luk 21:25-28)*

²⁴ “Ba kunum ełe oł embin tui pupu poru neng kin, pe eni emii pimba; nga oi tilang enermba mon ku.

²⁵ Nga muł ełe, kanjip pei mani ongii. Nga kupu muł dinga epi mołum epi ei ołup ermba.

²⁶ Nga kunum ełe, na wu kingam ekii se kupu muł kin, ełe mani ombii ni enim keningii! Kanik kin, na noman dinga wii kin nga tilang ka wii kin mani ombii.

²⁷ Nga kunum ełe, Gos nge eim enjel pei kindang, ongii. Ok kin, eim nge wu amb pei kułou topu mundum wumb eim konu ełe orung orung pei sipi orung simba. Sipi kin, mei konu ekin orung orung pei, sin epin konu ełe orung orung pei sipi orung simba.”

²⁸ “Enim ond pik ełe ek ei piingii. Kunum endi ond angil ełe noł mołpu, onguł konj tonu opu, nim kin enim piingii ei, konu eni ba kunum tonu onum ni piingii.

²⁹ Ei mił, ekii se na ek nind mił epi yi tonu omba keningii. Enim piingii, eim mandi opu kin, ngii ondu ełe mołum ni piingii.

³⁰ Na ek keimi nip enim ngond! Wu amb pei kulerngii kunum eġe, na ek nind miġ epi yi tonu omba.

³¹ Kupu muġ kin mei teġ poru nimba; ba na ek ei poru ninermba mon,” pa nim.

*Wu Endi Kunum Eġe Kin Eni Eġe Ni Piinanim
(Masyu 24:36-44)*

³² “Ba wu endi kunum eġe kin, eni eġe ni piinanim mon. Gos enjel ei epin konu eġe moġmun, ei pii poġ tunanim. Nga Gos kingam yi ku, pii poġ tunanim. Ba Arim Gos mendpiġ pii poġ toġum.

³³ Enim kan kun erik kui erik muġngii! Enim piinanmin kunum nenj oġ ei tonu omba.

³⁴ Ei yi miġ, wu endi eim ngii konu eġe si kindpi kin, konu eipi orung pum. Pupu kin, eim kongun wumb eim nge epi ombu tep er muġngii, ni kongun wu endeim endeim ni ngum. Ngopu kin, ngii ondu eġe tep er muġmba wu, ei eim tep ka er muġmba.

³⁵ Yi miġ, enim tep ka erik muġngii! Enim piinanmin ngii arim kunum nenj orung omba. Emii pang omba min, tinga omba min, kupiiring okrii kei kultu wii toġum kunum eġe omba min, ei enim pii poġ tunanmin mon.

³⁶ Mon pim kin, eim sikir opu, kenmba ni enim or pek muġngii.

³⁷ Nga ek ei enim nip ngond, ei na wumb pei nip ngunġ, ei enim tep ka wii erik kin, kui erik muġngii!” pa nim.

14

Wumb Owundu Jiisas To Kundngii

(Masyu 26:1-5, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

¹ Pe kunum tał opu pang, ekii se ‘Pasopa Kuni Owundu’ kunum endi sim. Nga kułmał kałiłmin wumb owundu kin kengip ek niłmin wumb yi ninjing, “Sinim nimbił oł erpin, Jiisas kin ek kend nipin kin, Jiisas ambił gii nipin, to kundmun?” a ninjing.

² Yi mił wumb ek yi ninjing, “Sinim oł ei kunum owundu sałim kunum ei, enermin mon. Mon pim kin, wumb opu tonu sik erngii.”

Amb Endi Jiisas Peng Ełe Kopung Kindim

(Masyu 26:6-13, Jon 12:1-8)

³ Nga Jiisas eim Besanii konu ełe pupu, Saimon ok kinj nang pirim, ngii konu ełe pum. Pupu mołpu kin, kuni nołmun peł ełe mułang kin amb endi om. Opu kin, amb ei ming ka wii endi sipi tu wum. Tu wupu kin, ming ei mur ka wii, ku owundu pułum ming ei, topu gał tum. Topu kin, kopung ka wii sipi, Jiisas peng ełe kindim.

⁴ Ba wumb kombur muljung wumb ei noman kis piinjing. Wumb en enim ek ni piik piik enjing, “Nimbił erang kopung muru ka wii ei wii bein to kindnim?” ninjing.

⁵ “Pe sinim wumb top erei nipin ngumun, ei ku 300 mił simin. Sipin kin, wumb kurpu mołmun wumb ei ngumun.” Nik kin, amb ei kin ek ngunjung.

⁶ Ba Jiisas yi nim, “Enim amb kanik, wiik tei!” a nim. “Enim nimbił erang noman embin tui eim kin ngonmun? Ei na kin oł ka enim.

7 Kunum kunum wumb kurpu enim kin mołmun. Kunum kunum enim wumb kurpu kin paki tumun ni piinjing kin, kapli paki tei! Ba na enim kin kunum kunum mulermbii mon, Muleramb kin, enim na kin paki tungii mił nenj?” pa nim.

8 “Amb ei epi kapli ermba mił erim. Amb eim kopung muru ka wii sipi, na ngenj ele kełim ei na kułmbii oł erim.

9 Nga na enim kin ek keimi nind! Ei konu orung orung pei wumb Gos ek ka nik ngungii. Epi nipe amb eim erim mił nik ngangin kin, wumb pei piingii ku!”

*Juras Jiisas Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:14-16, Luk 22:3-6)*

10 Pe kunum ele, Jiisas ekii silmin wumb engki nga tał mulnjung konu ele, wu endi embe Juras Eskeriyas eim pupu, kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu ele pum. Pupu kin, eim Jiisas sipi, opu erii wumb ngumba nge pum.

11 Nga en enim ek ei piik Juras Eskeriyas ek nim mił piik, ka piinjing. “Pe eim kom ku ngumun,” pa ninjing. Pe Juras, “Jiisas sipi, kułmał kałiłmin wumb ngumbii,” ni yi piim.

*Jiisas Pasopa Kuni Eim Ekii Silmin Wumb Kin
Kuni Num
(Masyu 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)*

12 Nga kunum kumna kunum bres yiis punałim kunum ei, tonu om. Kunum ele, kung siipsiip wał to kondulmun ku. Kunum ele Jiisas ekii silmin

wumb Jiisas kin yi ninjing, “Sin nim kuni Pasopa jili er ka er semin nunjii?” pa ninjing.

¹³ Nga Jiisas wu taɫ kindang punguɫ nge punjnguɫ. Pe eim ek yi nipi wu taɫ ngum, “Eɫip konu owundu eɫe wu endi noɫ ming owundu eɫe noɫ kuɫpu tumba konu eɫe, eɫip kurkuɫ ba konu eɫe, eɫip ekii se punguɫ.

¹⁴ Nga ekii se pukuɫ, eim ngii endi nirik pum kin, eɫip ngii arim kin ek yi miɫ ningiɫ, ‘Ek mon wu yi nim, ngii palting jili seng, na ekii siɫmin wumb kin kuni Pasopa numbii?’

¹⁵ Nga eim kapɫi andan topu, konu owundu tondrung palting eɫe tuk peɫ simba eɫe, er kun er kindang, simba eɫe sinim kuni er ka er singiɫ.”

¹⁶ Pe Jiisas ekii siɫmin wu taɫ punjnguɫ konu eɫe owundu sim. Seng kin, epi kanim kanim Jiisas ek nim miɫ kenjngiɫ. Pe wu taɫ kuni Pasopa er ka enjngiɫ.

¹⁷ Nga konu pou neng, Jiisas eim ekii siɫmin wumb sipi tu wum.

¹⁸ Nga peɫ eɫe kuni nok molk kin, Jiisas eim yi nim, ‘Na ek keimi nip enim ngond, enim moɫmun wu ei endi, na sipi opu orung wumb ngumba wu ei, na kin kuni ende nonum.’

¹⁹ Pe Jiisas ekii siɫmin wumb en enim, noman embin tum. Tang kin, pe wu endi nii nik eim kii sinjing, “Na min?” pa ninjing.

²⁰ Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim wu angɫi orung orung nga taɫ endi eɫe moɫum. Wu ei nam kin ming eɫe bres ende kindinpiɫ.

²¹ Yi miɫ, na wu kingam oɫ embin tui tonu omba, ei Gos ek eɫe ok polk pendik miɫ ninim.

Wu kingam ei topu tonu kindim wu, eim kaimb mendpił sim. Kapłi, wu ei mam wu ei mengnerim!” pa nim.

*Jiisas Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Num
(Masyu 26:26-30, Luk 22:15-20)*

²² Nga en enim kuni noł molk kin, Jiisas eim bres endi sipi, eim prei erpi Gos ngum. Ngopu kin, bres engin topu, eim ekii siłmin wumb kin ngum. Ngopu kin, ek yi nim, “Enim Sei! Ei na nge ngenj mił.”

²³ Pe eim ming wain endi sipi kin, prei erpi, Gos ngum. Ngopu kin sipi, eim ekii siłmin wumb kin ngum. Pe wumb pei noł nunjung.

²⁴ Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ei miyem mił ei, Gos ei kumb ok eim wumb ek mendpił nirim ek ei pułe, akip tonu onum. Ei yi mił, na miyem ei bein tamb kin, wu amb pei paki tumba. Pułe yi mił, na kuls kin, mei wumb pei paki top ngumbii,” pa nim.

²⁵ “Na ek keimi nip enim ngond, na nga noł wain ei nga nonarip pup kin, nanim noł wain konj endi Gos mołum konu ełe nga numbii,” pa nim.

²⁶ Nga wumb golang nik, puk tonu komung Olip ełe tonu punjung.

*Piisa Jiisas Buł Ngumba Nge Nin
(Masyu 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)*

²⁷ Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim pii gii ei pei dinga mulerang kin, enim tungu pungii. Gos ek ok połmun ek ei yi mił ninim, ‘Kung siipsiip tep mołum wu ei to kundangin kin, kung siipsiip konu ełe eipi eipi pungii.’”

²⁸ Ba nam nga angip tonu bii, pe na pup ok, Galilii konu ɛle bii. Enim na kin ekii sik ongii,” pa nim.

²⁹ Pe Piisa ek yi nim, “Kapli, wumb pii gii pei dinga mulerim kin, na pii gii ei dinga mułmba. Wumb kombur tungu puk kin, ba na tungu punermbii mon!” pa nim.

³⁰ Pe Jiisas ek nipi Piisa ngum, “Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum ɛle, kei kultu wii tunermba kunum tał ninim kin, nim na embe kunum tekliki kii sengin, ni tor kindnenjii,” pa nim.

³¹ Ba Piisa ek dinga nim, “Na nim kin ende kułmbii, ba na nim embe nip koi enermbii mon mendpił!” pa nim. Pe Jiisas ekii siłmin wumb pei yi minj ninjing.

*Jiisas Gesemanii Konu ɛle Mołpu, Prei Erim
(Masyu 26:36-46, Luk 22:39-46)*

³² Pe puk konu endi ɛle tor punjung, konu ei embe Gesemanii. Nga Jiisas ekii siłmin wumb ek nipi ngum. “Enim ya ɛle mułngii! Nam prei ermbii!”

³³ Pe eim Piisa kin Jeims kin Jon sipi, eim kin punjung. Pe eim noman tuk ɛle embin tang piipi eim kis mendpił piim.

³⁴ Pe eim ek nipi wu kei ngum, “Nam noman tuk ɛle embin tonum. Nam kułmbii ni piind,” pa nipi wu kei ngum. “Enim ya ɛle molk kin, tep ka erik mułngii!”

³⁵ Pe eim aninga kopur pui mił erim. Pupu kin, mei ɛle mani pupu kin prei erim. Na kułmbii

ni piim kin, ngenj kumbii owundu ei na kin si kindmba.

³⁶ Jiisas yi nim, “O Arnan, nim epi pei kapli enjii, ni piind. Nim na ming ei oġ embin paġim, na oġ embin tui ei si kindnjii, ba nim na noman eġe ekii se enenjii mon! Ba ninim noman eġe yi enjii.”

³⁷ Pe eim pupu, kenim ni eim ekii siġmin wumb or pinjing. Nga Jiisas eim ek nipi Piisa ngum, “Saimon, nim or paġin min? Nim kunum endeim kapli na kin tep mulenjii min?”

³⁸ Enim tep ka kun erik molk kin, prei erngii! Mon pim kin, epi endi enim ermaba epi ei kan simba. Keimi, noman tuk gui ei dinga piinim, ba ngenj ei dinga pinaġim.”

³⁹ Pe Jiisas nga pupu kin prei erim. Pe prei ei ok erim miġ, eim nga prei ei nge nga erim ku.

⁴⁰ Pe Jiisas nga opu, ekii siġmin wumb or pinjing konu opu, kenim ni or pek mulnjung. Eim ekii siġmin wumb en enim ningiġ embin tum. Tang kin, pe en enim ek nipe ek nimin ni piinenjing.

⁴¹ Nga Jiisas nga kunum tekliki pupu kin, nga orung om. Opu kin, ek nipi ekii siġmin wumb ngum, “Enim or pek kor moġmun min? Ei kapli, pe kunum ei na wu kingam mani mei eġe sik, opu orung wumb noman kis piik wumb ngonmun.

⁴² Enim angangin kin sinim pamin! Kinei! Wu na nipi kindmba wu, ya mandi onum.”

*Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:47-56, Luk 22:47-52, Jon 18:3-12)*

⁴³ Pe Jiisas ek nipi muġang kin, Juras sikir opu, wu ei Jiisas ekii siġmin wu angii orung orung

nga tał, ei nge wu endi eim om. Pe wumb tilap owundu eim kin onjung. Onjung kin, wumb ei tui nin kepil ambil sik onjung. Wu owundu kulmal kalimin wumb kin, wumb mon tołmun wumb kin, men tok kongun wumb kindangin onjung.

⁴⁴ Pe wu endi Jiisas sipi, opu orung wumb wu ei ol erpi, nipi wumb kin ngum, “Pe na wu endi kin gupu top nop ninj, wu ei Jiisas. Enim ambil gii ningii! Enim tep ka molk sik sipngii!” pa nim.

⁴⁵ Pe Juras opu Jiisas mułum konu ele pupu kin, ek yi nim, “Ek emb tołun wu!” Pe eim Jiisas gupu topu num.

⁴⁶ Pe wumb pei Jiisas ambil gii ninjing.

⁴⁷ Ba en enim enjing konu ele wu endi mandi angpi mułum wu ei, tui kepera sipi tor sipi, kulmal kalim kongun wu endi topu, eim kom kopispi mani kindim.

⁴⁸ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim na singii wangin kin, pe enim tui ambilk enmin ei, waning wu endi mułum mil ambil gii ningii enmin min?”

⁴⁹ Kunum kunum na enim kin men ngii ele ende mołpun, na enim ek emb top top enj, ba enim na ambil gii ninenjing,” pa nim. “Ba Gos ek ka ok pulk ele, ek nim mil ei mendpil keimi tonu om.”

⁵⁰ Pe Jiisas eim ekii silmin wumb tungu puk, konu eipi eipi puk kin, en enim Jiisas bul ngunjung.

⁵¹⁻⁵² Pe kangi wu gal ei Jiisas pum konu ele ekii se pum; ba eim alap kuru endi ngenj ele telim. Pe wumb eim ambil gii nimin ni enjing; ba eim alap kuru ei si kindpi, eim ngenj wii si kindpi tungu pum.

Wumb Jiisas Kos Enjing
(Masyu 26:57-68, Luk 22:54,55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Pe wumb Jiisas sipi, kułmał kałiłmin wu mułum konu ełe sipnjing. Pe wumb kułmał kałiłmin wumb kin mon tołmun wumb kin men tok kongun wumb pei ok kułou tunjung.

⁵⁴ Pe Piisa Jiisas pum konu ełe ekii se pum. Ba pupu kin mandi punerim mon; eim turii mił pupu mułum. Eim pupu kin, wu kułmał kałiłmin wu ei kung gui ełe tuk pum. Pupu kin, pe tep ełmin wumb molk kin, eim dup piipi kin konu ełe pełe erpi mułum.

⁵⁵ Pe wumb kułmał kałiłmin wumb kin Jura wumb owundu pei ok, wumb kopur wii tangin ok kin, ‘Jiisas oł nimbił oł erim ei ni piimin,’ ninjing. Ek pułe nik kanik, Jiisas to kundmun ni piinjing; ba en enim oł endi kan sinenjing mon.

⁵⁶ Pe wumb pei ek kend tok, ‘Jiisas oł yi erim,’ nik ninjing. Ba en enim ek ei dinga punerang kin, en enim ek ende punerim mon.

⁵⁷ Pe wumb kopur angk, ek kend tok, Jiisas kin ngok ninjing.

⁵⁸ “Sin piinjpın Jiisas yi mił nim, ‘Na nam men ngii wumb angıl kin teknjing, ei nam erip kis mundmbii. Nga kunum tekliki mendpił na ngii endi tekmbii, ba wumb angıl ełe teknałmin mon! Enim wumb ngii ei nge kunum kaplı teknerngii!’ yi niłim,” pa ninjing.

⁵⁹ Ba ek ei ninjing ei, opu ende punerim mon.

⁶⁰ Nga wu kułmał kałiłim wu ei wumb tuk ełe angpi, Jiisas kii dinga sim. “Nim ek endi nikin,

orung kindnenjii min? Ek nipe ek wumb nim ngenj ele ek ambiltmin?" pa nim.

⁶¹ Ba Jiisas ek endi nipi orung kindnerim. Pe wu kułmał kałiim wu ek nga nipi ngum, "Nim Gos kindim wu Kraiss, Gos kingam mendpił min?"

⁶² Pe Jiisas ek nim, "Ei na mendpił. Nga enim keningii ni na wu kingam mani mei ele op, Gos tonu mołum konu ele angil tunding orung dinga wii ei pang mułmbii. Pe na tonu kupu muł epin konu ele mołup, ombii," pa nim.

⁶³ Pe kułmał kałiim wu ei eim kis piipi kin, eim konduk piltan topu yi nim, "Sinim wumb kopur wii tamin ok elim oł ei, nga ninerngii mon!"

⁶⁴ Eim Gos kin ek nipi kis mondpu, Gos embe to mani kindim ei, enim piik poru ninjing. Pe enim er piinmin mił nenj?" Wumb pei Jiisas tungii ek yi mił ninjing, "Enim oł kis endi erim, eim kułangli," pa ninjing.

⁶⁵ Pe wu kopur tumun! Ke nik, jipambił tok enjing. Pe enim alap endi sik, ningil kum tunjung. Tok kin, Jiisas enim angil kin tok, yi ninjing, "Nim pe ek keimi mendpił niłin wu, nii kepil tonum?" Pe tep elmin wumb sipik, eim angil kin tunjung ku.

Piisa "Jiisas Ei Na Kinal," Nim

(Masyu 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Piisa mer mandring mułum, kung gui tukrung ele mułum. Pe wu kułmał kałiim wu nge kongun amb endi om.

⁶⁷⁻⁶⁸ Pe eim kenim ni Piisa dup piipi mułum. Pe amb ei opu, Piisa dinga kanpi ek nim, "Nim yi

ku Jiisas kin Nasares konu eġe andkin muġun,” pa nim, “Na mon! Na piinand! Na nim ek nin ek puġe ei na piinand.” Pe eim kung gui ondu mandi eġe anda pum. Pang kin, kei kultu endi wii tum.

⁶⁹ Pe kongun amb Piisa kenim ni, nga amb ei ek nga wumb mandi mulnjung wumb nipi ngum, “Wu ya moġum wu ei, wumb tiġap ende,” pa nim.

⁷⁰ Ba eim nga ek dinga nim, “Mon!” Nga ekii se nga wumb Piisa kin ende mulnjung, wumb ek ninjing, “Keimi, nim wu ei kin tiġap ende, nim Galilii konu wu mendpiġ,” pa nim.

⁷¹ Pe Piisa ek dinga wii nim, “Na ek keimi mendpiġ nind! Na enim ninmin wu ei, na piinand.”

⁷² Pe sikir kei kultu kunum taġ wii tum. Pe Piisa piim ni Jiisas yi nim miġ piim, “Kei kultu kunum taġ wii tunerang kin, pe nim ek kunum tekliki ninjii, ‘Nim na kin piinand.’ ” Pe Piisa eim ke dinga wii nim.

15

Jiisas Pailos Muġum Konu Eġe Muġum

(Masyu 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Jon 18:28-38)

¹ Nga kumb kupiiring ok, wumb kuġmaġ kaġiġmin wumb kin men kengip ek toġmun wumb kin men tok kongun wumb kin Jura wumb owundu pei ek endi ninjing. Pe wumb Jiisas kan tok, Pailos Rom tep eġim wu owundu muġum konu eġe, sipnjing.

² Pe Pailos eim Jiisas kii sim, “Nim Jura wumb nge king moġun min?” Jiisas ek nipi ngum, “Nim ninim ek yi miġ.”

³ Pe wumb kuġmaġ kaġiġmin wumb eim kin ek pei nik ngunjung.

4 Pe Pailos nga Jiisas kii sim, “Nim ek nikin orung kindnjii min? Nim kani! Wumb nim kin ek pei ninmin,” pa nim.

5 Ba Jiisas ek nga nipi orung kindnerim. Yi erang kin, Pailos kom sepi piim.

“Jiisas Ond Peri Ete Nil Tei!” Nim

(Masyu 27:15-26, Luk 23:13-25, Jon 18:39-19:16)

6 Pe kung ngii pei Pasopa kunum ei, kuni nołmun kunum ei, Pailos eim kan ngii palilmin wumb endeim ni nipi kindilim. Wumb en enim wu endi nik wii tangin kin, kapli Pailos eim wu ei mendpil en enim kin kindilim.

7 Pe kunum ete wu endi kan ngii ete pim wu ei embe Barapas. Wu ei eim tep elmin wumb kin opu erim kin, pe opu elmin wumb kan ngii ete pendik kindnjing. Wumb tilap ei opu erpi wu kopur to kundnjung.

8 Pe wumb pei ok Pailos mułum konu ete, kanik ninjing. “Ok nim elin ol, ei ni pe yi enjii!” pa ninjing.

9 Pe Pailos ek nipi orung kindim, “Enim Jura wumb na enim king ei en enim ngumbii min?”

10 Pe eim yi piim, “Kułmał kalilmin wumb Jiisas kin noman kis sek, kos ete tu wumun,” ni piim.

11 Ba kułmał kalilmin wumb owundu wumb paki tok nengin wumb yi ninjing, “Nim Barapas kindan wumb mołmun konu wangli!” pa ninjing.

12 Pe Pailos ek nga nipi wumb ngum, “Pe enim Jura wumb nge king enim nilmin wu ei kin, nipe ol endi ermbii?” pa nim.

13 Wumb wii nga tu wunjung, “Eim ond peri e le nil tei!” pa ninjing.

14 Pe Pailos ek nipi wumb ngum, “Nimbi erang? Nipe o k kis endi eim erim?” Ba wumb ek nik nga wii tunjung, “Eim ond peri e le nil to!” pa ninjing.

15 Yi mi, pe Pailos wumb ek taki taki nipi, ka piingii ni piipi kin wumb ngum. Pe eim yi mi erim ei Barapas sipi, wumb kin kindang pum. Jiisas sipi, opu orung wumb muljung konu e le ngum. Ngang kin, opu wumb ond peri e le eim nil tumun, ni kepii tok sipnjing.

*Opu Wumb Jiisas Kin Ek Bu Morung Ninjing
(Masyu 27:27-31, Jon 19:2-3)*

16 Pe opu wumb Jiisas sik, orung sipik tep elmin owundu wu nge ngii konu e le tuk sipnjing. Sipik kin, opu wumb kopur wii tangin kin, pei onjung.

17 Nga opu wumb Jiisas konduk kundii endi kindnjing. Nga opu wumb peng kon endi kan gal mu lum endi sik enjing, peng kon ei Jiisas peng e le pendnjing.

18 Pe Jiisas tungii pendik yi ninjing, “O Jura wumb ei nge King,” pa ninjing.

19 Nga opu wumb go mi epi endi sik, Jiisas peng e le kepii tunjung. Pe wumb eim jipambi tunjung. Pe en enim eim kin men tok kend tok mani molk kin, ka wii piinjing.

20 Piik kin, pe Jiisas kin ek ngok poru nik, Jiisas konduk kundii si kindik, nga Jiisas eim konduk nga eim kin kindnjing. Kindik kin, pe Jiisas sipik, ond peri e le tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Eġe Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

²¹ Nga wu endi Saimon, Sairiin konu eġe orung opu, kangi wu Aleksandir kin Rupus taġ nge arim, opu konu owundu eġe tuk bii, ni om. Opu kin, pe opu wumb ek dinga yi ninjing, “Nim Jiisas ond peri ko wunjii!” pa ninjing.

²² Nga wumb Jiisas sipik, konu endi tor sipnjing konu ei embe Golkasa. Sinim embe ei ak topun yi ninmin, “Konu wumb peng embiġ konu.”

²³ Nga wumb kopur Jiisas wain kin ond mong kindnjing epi ei Jiisas ngungii nge tu wunjung; ba Jiisas ei epi nunerim.

²⁴ Pe opu wumb Jiisas ond peri eġe nil tunjung. Pe eim konduk ni epi ei opu wumb en enim mok tok sinjing. Pe opu ond wumb ku kembis miġ epi ei kinjmaġ erik kin konduk ei singin nik enjing. Epi ombu ni simba nge nik enjing.

²⁵ Pe kunum eni angii orung nga kapiġ kapiġ kupiiring, eim ond peri eġe sik tonu kindnjing.

²⁶ Pe tonu embe pulnjung, eim kos enjing miġ embe yi miġ pulnjung, “Jura Wumb King,” ninjing.

²⁷ Nga Jiisas pim konu eġe mandi wu taġ ond peri eġe pinjingiġ. Wu taġ opu erkiġ kin epi waning sikii eġmbiġ. Wu endi Jiisas angii tunding tonu kindik, nil tunjung. Nga endi sik, Jiisas angii taring tonu kindik nil tunjung.

²⁸ (Pe Gos ek ok pulk miġ keimi tor onum. Ek ei yi miġ ninim, “Enim wumb kis kin muġum ni kenjing.”)

²⁹ Pe wumb ok puk erik, eim kin ek kis nik

ngunjung. Wumb peng ak mak erik yi ninjing, “Nim wu men ngii top kis erpi, nga kunum tekliki nga tekmbii,” nin wu.

³⁰ “Pe ninim paki to! Tokun, nim ond peri eġe si kindkin, mani wa!”

³¹ Yi miġ ku, wumb kuġmaġ kaġiġmin wumb kin, wumb mon toġmun wumb kin, ek kis nik Jiisas ngunjung ku. Pe wumb en enim ek nik piinjing, “Eim wumb eipi kin paki tum, ba ei eim kapġi paki tunermba!

³² Kapġi, Gos kindim wu Krai ei Esrel wumb king, eim ond peri eġe si kindkin, mani wangġi! Wang kin, sin kanpin, pii giġi nimin wu ei wumb paki tumbii ni orum ni kenmin,” pa ninjing. Wu taġ Jiisas kin ouni nil tunjung, wu taġ yi ku ek nikiġ Jiisas ngunjuġ.

Jiisas Kuġum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

³³ Nga tinga konu beli paġim kunum ei, mei konu orung orung pei emii pim. Emii pepi pang, konu pou neng konu eni tekliki erim.

³⁴ Pe pou neng konu eni tekliki erang kin, Jiisas wii dinga tum. “Eloi, Eloi, Lama Sambaksanii.” Sinim ek ei ak topun yi nimin, “Na Gos! Na Gos! Nim na nimbiġ erang na si kindin?”

³⁵ Pe wumb kopur mandi mulnjung wumb ek ei piinjing. Piik ek yi ninjing, “Piyei! Wu Elainja ni wii tonum,” pa ninjing.

³⁶ Pe wu endi sikir pupu, ep noġ epi endi sipi noġ wain eġe tuk kindim, epi kumbii elim epi ei sipi, Jiisas ngum. Pe wu ei yi nim, “Sinim tep er

mołpun kinamin, pe Elainja opu, Jiisas ond peri ełe sipi mani simba min?”

³⁷ Nga Jiisas eim dinga wii topu kin, eim kułum.

³⁸ Pe alap owundu endi men ngii ełe pim, ei tonu piltan topu, mer mani tor pupu topu, orung orung pum.

³⁹ Pe opu elmin wumb tep elim wu, Jiisas pim konu mandi opu angpi kenim ni Jiisas kułmba mił yi erim. Pe eim ek nim, “Keimi mendpił, wu ei Gos kingam,” pa nim.

⁴⁰ Nga amb kopur mulnjung ei turii mił yi angk, kanik mulnjung. Molk kin, tuk endi mułum ei, Mariya Makandala mułum, nga endi Mariya Jeims mam ekii kin Josis, pe endi Salom mułum.

⁴¹ Kumb ok Jiisas Galilii konu multum kunum ełe, amb ombu eim kin ekii sik eim paki tołmun. Pe amb pei eipi mulnjung konu ei, en enim Jiisas kin Jerusalem konu ełe onjung.

Jiisas Tukpu Ełe Pendnjing

(Masyu 27:57-61, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Nga kunum pou neng, Josep Arimasiya konu ełe mołpu om. “Eim kos piilim wu num, ka wii mołum,” pa niłmin. Eim yi ku, Gos kunum tep ermba omba nipi, kui erpi mołulum. Pe yi mił, Josep eim ngii ełe nirik pupu, Pailos kumb ełe engim. Pe eim mund mong kulerim mon! “Pe na Jiisas ngenj simbii ond,” pa nipi pum.

⁴⁴ Pe Pailos noman embin top piim. Pe opu elmin wu endi kii sim, “Eim kułum poru nim min?”

⁴⁵ Eim opu wumb tep elim wu ek piipi poru nipi om. Opu, Josep kin ek nim, “Eim ngenj ei kapli sinjii,” pa nim.

⁴⁶ Josep eim alap kuru endi top erim. Pe eim Jiisas ngenj sipi mani tu wum. Pe eim alap kuru sipi, Jiisas ngenj ele kum tum. Pe sipipi, komung endi tukpu sim, konu ele mani kindim. Pe tukpu sinjing, ei ku tukpu owundu pendnjing. Pe Josep eim ku endi sipi, tukpu ele pandi tum.

⁴⁷ Nga Amb Mariya Makandala kin Mariya endi Josis mam, amb tał kan mulnjunguł. Pe tukpu ele Josep Jiisas sipi mani kindpi kankił mulnjunguł.

16

Jiisas Angpi Konj Tonu Pum

(Masyu 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

¹ Nga kor kunum pupu poru neng kin, Mariya Makandala kin amb Mariya Jeims mam kin Salom, en enim kopung ni epi muru ka tum epi ei top enjing. Erik, sipik Jiisas nenj kopung erngii nge sipnjing.

² Kor niłmin kunum ei opu pang kin, kupiiring eni tang, wumb en enim wumb tukpu konu ele punjung.

³ Puk kin, en enim ek yi ninjing, “Wumb nii opu, ku owundu ei sipi ak tang, sinim wumb tukpu konu nirik bin,” pa ninjing.

⁴ Pe en enim kenjing ni, ku owundu tukpu ele pim ni pinerim mon! Wu endi ku ei sipi, ak topu kindim pim. Pe ku ei ku owundu wii mułum.

⁵ Nga wumb tukpu ele tuk punjung. Puk kin kenjing ni, wu kangı wu endi angıł tunding

orung mułum. Mułum wu, eim konduk kuru olt endi kindim wu ei kanik, puku sinjing.

⁶ Pe wu ei ek nipi ngum, “Enim puku sinenei! Enim Jiisas Nasares konu ełe wu ei enim kuruk onmun, wumb eim sik, ond peri ełe nil tunjung. Ba pe eim angpi nga konj pum. Pupu kin, eim ya ełe mulałim. Kinei! Eim pendnjing konu ełe kinei!

⁷ Ba enim puk, eim ekii siłmin wumb kanik ningii! Pe Piisa kanik ningii ku! ‘Jiisas eim ok Galilii konu ełe ok pum, yi mił eim ek nipi ngurum. Enim eim keningii,’ ” pa nim.

⁸ Nga amb ombu nga sikir tor punjung. Puk kin, en enim tukpu ei si kindik, tungu punjung. Puk kin, en enim mund mong tang, en enim noman tuk ełe mił pinerim. Pe en enim wu endi kin ek tingnenjing. Nimbił erang, en enim mund mong tum.

*Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(Masyu 28:9-10, Jon 20:11-18)*

⁹ Kupiiring ok mendpił kunum kumna, Jiisas eim angpi nga tonu pum. Pe eim opu Mariya Makandala mułum konu ełe pum. Amb ei ok, Jiisas gui kis angil orung nga tał to tor kindim.

¹⁰ Pe Mariya eim pupu, wumb ok Jiisas ekii siłmin wu ombu kanpi nim. Pe wu ombu noman embin erang, ke nik mulnjung.

¹¹ Pe Mariya ek nipi wu ombu ngum, “Jiisas eim konj mułum, na kenj,” pa nim. Pe amb ei ek piik ek nim, ek ei pii gii ninenjing, mon!

*Jiisas Nge Ekii Silmbil Wu Tal Jiisas Emeiyas
Andlam Ele Kenjingil.*

(Luk 24:13-35)

¹² Pe ekii se, Jiisas ekii silmbil wu tal konu ele si kindkil, tor punjungul. Pe Jiisas wu eipi mil, wu tal onjungul konu ele tor om.

¹³ Pe Jiisas ekii silmbil wu tal nga orung pukul. Jiisas ekii silmin wu kopur muljung konu ele kan ninjingil, ba wu ombu wu tal ek ei pii gii ninenjing.

*Pe Jiisas Ekii Silmin Wumb Eim Nge Kongun
Ngum*

*(Masyu 28:16-20, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23,
Aposel 1:6-8)*

¹⁴ Nga ekii se, Jiisas ekii silmin wumb engki nga endeim molk, kuni nok kin, Jiisas muljung konu ele tonu om. Jiisas ek dinga yi nim, “Enim pii gii dinga pinalim,” pa nim. “Pe en enim noman pirek ninim. Nimbil erang enim piinenjing? Wumb kopur kanik ninjing ba, ei pii gii ninenjing.”

¹⁵ Jiisas ek dinga nipi eim ekii silmin wumb ngum, “Enim pei konu owundu orung orung pei ele puk, na ek ka ningii.

¹⁶ Wumb kopur pii gii nik, nol pinjing kin, Gos eim paki topu sipi orung simba. Ba wu ombu pii gii ninenjing kin, kos owundu omba kunum ei eim ol embin tui eim kin tonu omba.

¹⁷ Nga wumb kombur Gos kin pii gii ninjing kin, Gos eim jep ol er sipi, peni ele kindmba. Yi mil, na embe ele ek nik gui kis ei to tor kindik si kindngii,” pa nim. “Pe wumb ek ei endi mil ningii.

18 Wumb ombu ka wembii angil ełe embilngii, wembii ei wumb tołum epi ei enim tunermba. Wumb kombur to kondulum epi tumba ei kulerngii. Wumb endi kis ermba piingii, ei enim ngenj ełe embilngii. Embilangin kin, wumb ening tumba ei poru nimba,” pa nim.

*Jiisas Gos Eim Epin Konu Ełe Tonu Sim
(Luk 24:50-53, Aposel 1:9-11)*

19 Yi mił, pe Jiisas Owundu ek nipi poru neng kin, Gos ei epin konu ełe tonu sim. Pe Jiisas Gos angil tundung orung mołum.

20 Pe Jiisas ekii silmin wumb ei punjung. Puk kin, Gos nge ek ka ei konu orung orung wumb pei kanik nik ngunjung. Nga Owundu en enim kin ouni kongun er endim. Nga en enim ek nik jep oł enjing ei, Owundu eim er dinga kindim ku.

xcv

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818